

Aksent

ET MAGASIN FRA IOGT I NORGE - NR 2 - 2023

ALKOHOL- FORBRUKET GÅR FEIL VEI

Ingeborg Rossow tror ikke vi når
målet om 10 prosent reduksjon

–TAKK FOR TRYGGHETEN, IOGT!

sier styremedlem Elisabeth Hagen

DERFOR DROPPER DE ALKOHOL

Ronja og Tor Martin om sine standpunkt

LA VALGET
HANDLE OM
FOREBYGGING!

Hensynet til barn og unge må alltid komme først i ruspolitikken. Vi har alle et ansvar for at barn skal oppleve trygghet både hjemme og ute, og for å forebygge at de får rusproblemer senere i livet. Likevel handler ruspolitikk alt for ofte om helt andre hensyn.

Liberal narkotikapolitikk. Den forrige regjeringens forslag til rusreform og debatten rundt dette, viste hvor urovekkende lett det å forebygge narkotikabruk blant unge kan komme under press. Det var en stor lettelse at Sp, Ap og FrP sørget for at sikret flertall mot dette forslaget. Men en høylytt legaliseringsbevegelse er klare for nye kamper for å gjøre narkotika sosialt og fysisk tilgjengelig også i Norge.

Presset alkoholpolitikk. Det er likevel alkohol som er det rusmiddelet som bidrar til flest skader og ulykker. Takket være en relativt ansvarlig alkoholpolitikk er alkoholforbruket i Norge lavere enn i mange andre vestlige land. Regjeringen har et mål om å redusere den skadelige alkoholbruken med 20 prosent innen 2030. Men omfanget av alkoholskader henger sammen med totalforbruket. Dessuten har all bruk av alkohol et skadepotensiale. IOGT mener derfor at en bedre målsetning er å redusere alkoholbruken med 20 prosent. Vi tror at det er mulig å nå. Men da må det være politisk vilje til å prioritere folkehelse og folkelig vilje til å endevende på det norske samfunnets forhold til alkohol som normalt og selvfølgelig i alt for mange sammenhenger.

Bruk stemmen din! Det er kommunevalg til høsten og valgkampen er allerede i gang. De fleste politiske virkemidlene for å redusere alkoholforbruket er det kommuniststyrene som rår over. Det gjør din stemme viktig der du bor. Din stemme kan bli hørt om hever den i debattinnlegg i lokalavisa, i vennegjengen, eller sier hva du mener om viktigheten av forebygging til politikerne i de mange valgkodene som vagues opp på gater og torg fremover. 11. juni lanserer vi på www.iogt.no en lokalvalgkampanje du kan bruke i din kommune. La deg inspirere og lykke til med et viktig valg!

Hanne Cecilie Widnes
Generalsekretær IOGT

Nye ledere klar til innsats

For noen helger siden var rundt 20 mødre og fedre på kurs i Oslo for å bli ledere i Enestående familier. De jobbet med nettsider og med økonomisystemer, med rolleforståelse og grunnleggende verdier, med vanskelige caseoppgaver og morsomme fotoshoots. En sosial, morsom og krevende helg er over for en gjeng ivrige ledere i startgropa. Dette er bra folk som kommer til å bety mye for mange barn og voksne. Alle våre ledere er selv mye alene med barna sine, og alle gjør all sin innsats helt frivillig.

I 2022 ble det gjennomført rundt 800 aktiviteter i litt over 20 grupper landet rundt. Eksempler på aktiviteter er så ulike som karneval, leirdueskyting, badeturer, klatreparktur, familierafting, alpakkevandring, tivolitur, høstsuppe i skogen, Moskussafari, digitalt påskeverksted, eggdekoring og overnatting i hengekøyer.

Helmer Nilsen på vervestand i Drammen.

Passert 100 nye medlemmer

Vi har passert 100 nye medlemmer i år. Flere kan takkes for det, men en av storvervene er Helmer Nilsen i Drammen som var innom IOGT-kontoret med litt over 20 vervetalonger utfylt. – Dette er nesten like morsomt som å stå med Hvit jul, sier han, etter å ha levert talongene. Medlemstallet økte i fjor, og med tilsvarende verving ut året ligger vi godt an til et nytt år hvor vi vokser.

Oslos ordfører, Marianne Borgen, åpnet fagmøtet i Oslo.

Diskusjon rundt bordene.

Populære møter om rusforebygging

I løpet av året har IOGT ambisjon om å arrangere 10 politiske fagmøter rundt om i landet. Målgruppen er særlig mennesker som arbeider med ungdom og russpørsmål i kommunen, men også andre frivillige organisasjoner. Hovedfokus for seminarserien er hvordan forebygge rusmiddelproblematikk og -skader blant barn, ungdom og unge voksne.

Så langt i vår har vi hatt møter i Oslo, Drammen og Sarpsborg før vi arbeider oss rundt kysten med møte i Kristiansand 31. mai og Bergen i forbindelse med landsmøtet 9. juni før sommeren setter inn for alvor. Innlederne på møtene er representanter fra politiet, forskere, utekontakten og kommunen. Følg med på <https://www.iogt.no/hvordan-forebygge-at-ungdom-skades-av-rusmidler> for flere møter utover året.

Politisk rådgiver i IOGT,
Svend Arne Hokstad.

Gjenvalg på
regionstyrer

Vårens regionmøter er over med få endringer i styrene. I Region øst fortsetter **Kristine Gustavsen** (øverst t.h.) fra Sarpsborg. Årsmøtet i region vest ga ny tillit til Tor Arne Walskaar fra Kristiansand. I Region Vest ble det gjenvalg på **Eivind Jahren** (nederst t.h.) fra Karmøy og i Region Midt fortsetter Per Arne Lillebø fra Ulsteinvik. De nordligste fylkene styres av Ørnulf Torbjørnsen fra Bodø. Regionmøtet i øst ble holdt i lokalet «Fremtiden» i Sarpsborg hvor Maria Eikenes fra Barn av rusmisbrukere – BAR, informerte om arbeidet i organisasjonen.

God stemning under region øst sitt årsmøte.

TROR IKKE VI NÅR WHO'S MÅL OM ALKOHOLREDUKSJON

I stedet for å bevege seg mot WHO's 10 prosentmål for alkoholreduksjon, har Norge gått motsatt vei. Nå drikker vi mer enn vi gjorde i 2010. Ingeborg Rossow tror ikke det er veldig realistisk at vi vil komme i mål innen 2025.

TEKST: SIDSEL SKOTLAND

Verdens helseorganisasjon (WHO) vedtok i 2009 et globalt mål om reduksjon i skadelig bruk av alkohol med minst 10 prosent innen 2025 sammenlikna med 2010. I fjor ble perioden forlenga til 2030, og målet økt til 20 prosent reduksjon.

Norge slutta seg først til 10 prosent-målet, og har også slutta seg til 20 prosent målet. Dette er nedfelt i både Nasjonal alkoholstrategi og i Folkehelsemeldinga.

Større forbruk nå enn i 2010

Så hvordan ligger vi an?

Svært dårlig, ifølge Ingeborg Rossow som er den i Norge som i størst grad befatter seg med dette. Hun er dr. philos og seniorforsker ved avdeling rusmidler og tobakk ved Folkehelseinstituttet. For regna i liter rein alkohol pr person på 15 år og over, fikk vi i oss mer i 2022 enn vi gjorde i 2010. Vi beveger oss altså i motsatt retning av målet.

Det registrerte alkoholforbruket i Norge økte kraftig fra 1990 og fram til 2008. I 1990 drakk vi 4,99 liter rein alkohol pr person, mens vi i 2008 drakk 6,75 liter. Så begynte forbruket å gå ned

igjen, og i 2010 – året som er utgangspunktet for WHO's mål – drakk vi 6,59 liter. Dette så lovende ut, og det gikk videre ned: I 2015 var forbruket nede i 5,97 liter – altså på god vei mot målet. Men lenger kom vi ikke. Forbruket begynte å krabbe oppover igjen, og i 2022 drakk det norske folk 6,64 liter rein alkohol i året (se faktaboks). Målet om minst 10 prosent reduksjon innebærer at det registrerte forbruket må ned til 5,93 liter eller mindre innen 2025. Det mener altså Rossow er urealistisk.

Redusert kjøpekraft kan bli Jokeren

– Det har ikke vært noen tegn på vesentlige endringer verken i forbruket eller i alkoholpolitikken de siste åra. Skal vi komme i mål innen 2025 er det beste virkemiddelet å øke alkoholavgiftene ytterligere. Det kommer næringslivet til å motarbeide, så det blir vanskelig politisk.

Det hun mener kan redde oss inn, er å merke alkoholholdig drikk med helseadvarsel – særlig mot kreft. Helse- direktoratet anbefaler dette, og det diskuteres også i Europa.

– Kommer dette på plass fort kan det

muligens redusere forbruket noe, sier Rossow nølende.

Hun har heller ingen tro på at målet om 20 prosent reduksjon innen 2030 er mulig å nå. Det betyr at vi må ned i 5,27 liter rein alkohol. Det er urealistisk dersom kontrolltiltaka ikke strammes inn ytterligere, og det er det ingen signaler om. I Folkehelsemeldinga står det tvert imot at kontrolltiltaka skal være som i dag.

Men det kan skje ting, utenom alkoholpolitikken, som kan skape endring i forbruket. Da tenker Rossow først og fremst på endringer i kjøpekrafta over tid. Får vi dårligere råd kan det bidra til at vi reduserer alkoholforbruket.

Har fjerna begrepet «skadelig bruk»

– Men nå snakker vi om det gjennomsnittlige forbruket, mens vedtaket fra WHO handler om at det skadelige forbruket skal ned. Hvordan måler dere det?

– Det har nylig vært en diskusjon om begrepet «skadelig bruk» i WHO Europa, og like før jul i 2022 ble det beslutta å fjerne dette begrepet. Dermed bruker vi nå totalforbruket som mål.

Skadelig bruk er et lite hensikts-

«I 2015 var forbruket nede i 5,97 liter – altså på god vei mot målet»

I 2022 drakk vi i Norge 6,64 liter ren alkohol. Det betyr at vi ligger et godt stykke unna målet om 10 prosent reduksjon fra 2010.

ALKOHOLLITER PER INNBYGGER 15 ÅR OG OVER

År	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Alkohol-liter	6,37	6,46	6,60	6,75	6,68	6,59	6,43	6,21	6,22	6,06	5,97	6,03	6,00	6,02	6,05	7,23	7,44	6,64

Tabellen viser økinga i alkoholliter pr innbygger på 15 år og oppover fra 2005 til 2022. Det såpass mye høyere registrerte forbruket i 2020 og 2021 kan nok i stor grad forklares med at det uregistrerte forbruket var lavt, siden folk flest verken dro til Sverige eller kjøpte alkohol taxfritt. Kilde: SSB <https://www.ssb.no/statbank/table/04188>

messig begrep fordi skaderisikoen øker også ved lavt forbruk.

Denne endringa har verken Nasjonal alkoholstrategi eller Folkehelsemeldinga tatt opp i seg – der opereres det fortsatt med begrepet «skadelig bruk», men det skal nå altså leses som «totalforbruk». Og totalforbruket får de når de legger sammen alt det registrerte, altså det avgiftsbelagte, forbruket, og det uregistrerte forbruket. Dette er

omregna til liter rein alkohol og delt på antall innbyggere på 15 år og over. Det avgiftsbelagte forbruket er det om selges gjennom dagligvarehandelen og Vinmonopolet + skjenking på hoteller og utsteder.

Det uregistrerte forbruket omfatter alkohol som blir kjøpt på taxfree og grensehandel i Sverige, samt egenprodusert øl eller vin, og alkohol som blir inntatt på utenlandsferier. Folkehelse-

instituttet anslo i 2018 at dette utgjorde ca 0,77 liter rein alkohol pr person. Men fordi beregninga av det uregistrerte forbruket gir usikre tall, vurderes målet om 10 prosent eller 20 reduksjon av alkoholforbruket på grunnlag av det registrerte forbruket, forklarer Rossow. Folkehelseinstituttet jobber nå med å beregne det uregistrerte forbruket for 2022.

Promenaden AS

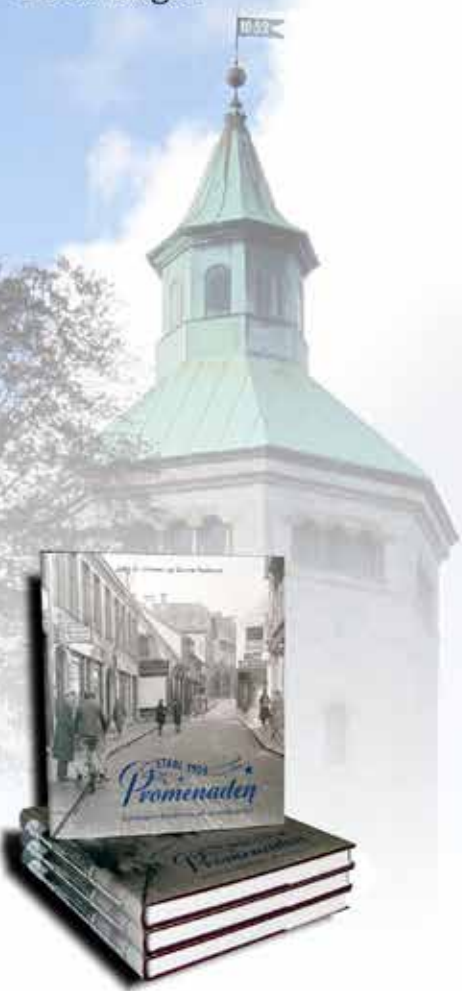
Promenaden AS ble etablert i 1909 og drev restaurant i Kirkegaten 20 i Stavanger.

Restaurantdriften opphørte i åttiårene, men selskapet fortsatte virksomheten som eiendomsselskap.

Promenaden AS eier tre forretningsbygg i Stavanger sentrum. Disse leies ut til butikker og kontorer.

En betydelig andel av overskuddet deles årlig ut til organisasjoner og institusjoner som arbeider mot rus, særlig blant ungdom.

Selskapet har gitt ut flere bøker om avholdsbevegelsens virksomhet i Stavanger.

Selskapets medarbeidere i restaurantlokalet tidlig på nittenhundretallet

FOTO: Hilde Liljedord

IOGT ØNSKER 20 PROSENT REDUKSJON I BRUK

Regjeringens folkehelsemelding ble lagt frem i april. IOGT mener at den kunne være mer konkret på hvordan vi skal oppnå målene om redusert alkoholbruk.

AV JAN TORE EVENSEN

På alkoholområdet gir meldingen lite nytt, og preges av at saker skal vurderes, mer enn at de skal gjennomføres.

Mindre forpliktende

Generalsekretær Hanne Cecilie Widnes i IOGT sa i høringen i forbindelse med forslaget at selv om det er bra at meldingen adresserer alkohol på en god måte i folkehelsearbeidet er forslagene mindre forpliktende enn det som står om for eksempel tobakk. IOGT håper derfor at det i forebyggings- og behandlingsreformen som kommer neste år vil komme mer konkrete forslag til hvordan man ønsker å styrke det forebyggende arbeidet.

Utfordrende å redusere forbruket

Meldingen viser til WHO's mål om å redusere alkoholforbruket med 20 prosent frem til 2030 med utgangspunkt i 2010-tallene. Samtidig skriver de at dette kan bli utfordrende siden mye allerede er tatt ut gjennom den restriktive politikken Norge fører. Som Ingeborg Rossow sier i en annen artikkel i dette nummeret ligger ikke Norge godt an til å nå hverken målet om en 10 prosent reduksjon innen 2020 eller en reduksjon på 30 prosent innen 2030.

Widnes mener meldingen gir et viktig signal når den slår fast at en restriktiv alkoholpolitikk skal videreføres. – Men vi stiller et stort spørsmål ved at det skulle være utfordrende for Norge å nå de oppsatte målene fordi vi allerede har tatt ut en stor del av gevinsten gjennom en restriktiv alkoholpolitikk.

– Vi må jobbe bredt med forebygging, men det finnes også et større potensiale for folkehelse å hente ut gjennom alkoholpolitikken, mener Widnes.

– Det er blant annet dokumentert at en times innstramming av skjenketiden reduserte utelivsvolden med 16 prosent. IOGT mener også at en mer effektiv håndheving av alkoholloven kan forebygge flere skader og ulykker. For eksempel bør det føres bedre kontroll med om utestedene overskjenker gjestene sine, om reklameforbudet brytes i sosiale medier eller om nattklubber bryter plikten de har til å sørge for at fulle unge mennesker kommer seg trygt hjem. Vi mener også at det nasjonale prikkbelastningssystemet er for liberalt når et skjenkested kan selge pils til en 16-åring eller skjenke en allerede full 20-åring uten at bevillingen inndras for en periode ved første gangs brudd.

Skadelig bruk

For IOGT var det også viktig å understreke at det er problematisk at målet for alkohol defineres i nedgang i skadelig bruk og ikke i bruk slik tilfellet er for eksempelvis tobakk og salt. – Sammenhengen mellom skader og totalforbruk er godt dokumentert, fortsetter Widnes. Hun viser også til det samme som Rossow at WHO Europa har gått over til å snakke om bruk i sine målformuleringer. – Teksten i meldingen bekrefter at det ikke er et skarpt skille mellom bruk og skadelig bruk av alkohol. Blant annet er kreft løftet frem som et område der det ikke finnes en trygg nedre grense for bruk. IOGT har derfor foreslått å endre målsetningen til minst 20 prosent reduksjon i bruk for perioden 2010-2030.

Må sette en internasjonal konvensjon på dagsordenen

Hun mener også at regjeringen er for passiv når det gjelder det internasjonale arbeidet. – Meldingen påpeker at alkohol i motsetning til andre psykoaktive stoffer ikke er regulert av noe internasjonalt bindende regelverk. Vi

mener at Norge må spille en mer aktiv rolle for å endre på dette, og må være med på å få saken opp på dagsordenen internasjonalt.

Stortingsmeldinga varsler også om oppstart av 'et nasjonalt rusforebyggende program for barn og unge'. IOGT ønsker at foreldre blir inkludert i det kommende forebyggingsprogrammet.

Positiv til utvalg

Widnes avslutter med å si at IOGT er positive til at det skal settes ned et utvalg for å se på verdigrunnlaget, beslutningsarenaer og kunnskapsgrunnlaget for folkehelsepolitikken. – Alkoholpolitikken er et område hvor restriktive tiltak gjerne settes opp mot enkeltmenneskers frihet eller næringsinteresser. Debatten omkring forebyggende vs. skadereduserende tiltak i ruspolitikken viser også behovet for en god dialog omkring disse spørsmålene.

Generalsekretær i IOGT, Hanne Cecilie Widnes, representerte organisasjonen under høringen om folkehelsemeldingen.

DERFOR DROPPER DE ALKOHOL

Det er en trend å drikke mindre. Unge debuterer senere. Ny bølge, som «sober curious» og «damp lifestyle», hylles.

AV HANNE KARINE SPERRE

Men det er like fullt mange unge som konsumerer mye alkohol. Et bilde studentene Ronja Bull (21) og Tor Martin Flø Gustad kan kjenne seg igjen i. Slik sett er bilde noe todelt.

Til felles har Ronja og Tor Martin at de har tatt et tydelig standpunkt: Begge to er nå avholds, og medlemmer i IOGT.

Sosial læringsteori

I motsetning til mange andre ungdommer som debuterer med alkohol på ungdomskolen, var ikke Ronja en del av festmiljøet i ungdomsskoletiden. Det var i Oslo hun begynte å drikke. I russe-

tiden. Når hun flyttet hjemmefra, og inn i et studentmiljø i Bergen, opplevde hun videre at sosialiseringen blant studentene altfor ofte ble forbundet med fest og alkohol.

– Jeg har vært aktiv i Juvente gjennom oppveksten, og jeg spilte i orkester da jeg var yngre, åpner hun videre.

– Første gang jeg drakk, var jeg hos en venn som hadde prøvd å overtale meg i flere år. Ronja bøyde av og beskriver et ublidt møte med alkoholen, der hun i etterkant ikke klarte å stå oppreist på bussen.

– Jeg drakk sprit og blacka helt ut, oppgir hun. Ronja er ikke alene om opplevelsen.

Alkohol er det vanligste «partydopet», og cirka halvparten av alle studenter

har et risikofylt drikkemønster. På festene kan det florere av fyllekuler og «blackouts». Selv om norsk ungdom oppgir å drikke mindre enn før, er de fortsatt på verdenstoppen i grøftefyll.

– Jeg skjønner ikke at alkohol kan få så stor plass i samfunnet. Selv om jeg har drukket selv, har jeg også blitt black-out full, og vet nå hvor skadelig det er. Med både dehydrering og ulike skadelige prosesser i kroppen, på kort og på lang sikt.

– Idrettsutøvere drikker jo ikke, og det er jo en grunn til dette, sier Ronja videre.

Gir liten verdi

For 21-åringen handler det å avstå fra alkohol om et klart skille. I dag er hun ikke interessert. Tilbake i tid, i forbindelse med studier i Bergen under pandemien, hvor restriksjonene la hindringer for å fullføre en utveksling i Japan, bestemte Ronja seg for å bytte til sykepleieutdanning i Haugesund.

– Før jeg flyttet var jeg på en bursdagsfeiring. Jeg drakk alkohol, noe som i utgangspunktet føltes greit for meg den gang. For min del lå ikke problemet der, meg jeg oppdaget plutselig at en person ble tafset på, og vedkommende opplevde det hele ugreit.

Det blir stille en stund, før Ronja henter mer luft til ordene.

– Å være tilstede, hvor jeg observerte andres handlinger, men hvor jeg ikke kunne være klar og behersket, slik at jeg hadde mulighet til å håndtere situasjonen, gjorde sterkt inntrykk på meg, oppgir hun videre.

Det ligger ingen dramatikk i hendelsen, forklarer Ronja. Men hun sluttet å drikke der og da, og har ikke rørt alkohol siden.

Ronjas valg om å slutte helt å drikke, var enkelt. Etter hendelsen i Bergen ble det helt tydelig at alkohol ikke ga verdi for henne.

– Jeg drakk bare hver andre eller tredje måned. Andre drikker hver helg, og da er det jo et større problem. Dessuten, når jeg ikke drikker, blir det jo lettere for andre å ikke drikke, sier hun og eksemplifiserer det med å ha venner på besøk, hvor hun tilbyr alkoholfri forfriskende drikke til filmen de skal se. Ronja trekker frem at mineralvann er et fullgodt alternativ til en vinflaske på kvelder som dette.

Hun medgir at faren er avholds, men at hun aldri reflekterte over dette under oppveksten. I senere tid erfarer hun at dette i en eller annen grad har påvirket hennes forhold til alkohol. I den grad at det har vært enklere å slutte helt, eller avstå fra det fordi hun har hatt gode forbilder.

Eksempelets makt

28-åringen og elektroingeniørstudenten, Tor Martin Flø Gustad, kaster videre lys over temaet; Foreldre er viktige modeller for barnas fundament og ståsted videre

– Jeg skjønner ikke at alkohol kan få så stor plass i samfunnet, sier Ronja Bull.

– Eksempelets makt er det sterkeste virkemiddelet man har, og man må ut for å synliggjøre det for seg selv, sier Tor Martin Flø Gustad

i livet. Forebyggende foreldre bygger ungdommen opp, og anerkjenner positiv atferd som ikke inkluderer rus. Til syvende og sist vil foreldre påvirke sin ungdom positivt, ved å bruke lite rusmidler selv, ha klare forventninger og snakke med ungdommen om trygghet og farer knyttet til utforskning av rus.

– Jeg spilte aktivt fotball og langrenn, det stod alltid øverst på agendaen. Men jo nærmere jeg beveget meg 18, jo mer frem i lyset kom samtalene om alkohol, åpner Tor Martin videre.

– Tematikken alkohol ble et dilemma etterhvert. Men det var aldri var aktuelt å drikke. Det skyldes verdigrunnlaget i hjemmet. Foreldrene mine var avholds og slik sett var det var aldri et tema, legger 28-åringen til.

Han medgir at det var trygt hjemme og at det har hatt alt å si for han.

Eksempelets makt betyr mer enn de store diskusjonene. Det handler om verdigrunnlag og det å være et forbilde.

– Eksempelets makt er det sterkeste virkemiddelet man har, og man må ut å synliggjøre det for seg selv, sier Tor Martin.

Han forteller til Aksent at han også opplever at drikking er stor del av studentmiljøet. Han erfarer at alkohol er en del av å være nordmann, og viser videre til eksempler på hvordan alkohol blir brukt.

– Inntrykket er at det i Norge blir brukt på en ugunstig måte. Det er mer skadelig, der man ikke drikker noe i ukedager, eller på månedsvis, men når man først drikker, er målet å bli drita.

– En sannen livsførsel er lett å se at er lite bærekraftig, legger han til.

Det er individuelt hvor mye som er

«for mye». De unge, som ofte drikker mange enheter når de først drikker, bør være ekstra obs på mengde.

Opplever press

Ronja erfarer at alkoholen er forbundet sosial aksept. Det handler om å slappe av når man drar ut på fest, eller for å feire etter eksamen. Hun oppgir at det i hennes miljø, er noen få som ikke drikker, og at det ikke er helt uhørt, men at man ofte blir stemplet som usosial.

– Folk prøver å overtale, og jeg skjønner jo det. De sier at du kan overnatte og heller kjøre hjem i morgen.

Ronja forteller at hun tidligere har gått på noen medisiner som kan ødelegge leveren hvis hun drikker alkohol. Hun oppgir at folk er mer åpne for dette som gyldig grunn. At det er mer akseptert.

stort tap, men det er surt at jeg ikke bli invitert fordi jeg ikke vil drikke, legger hun til.

Det at alkohol blir sett på som et sosialt glidemiddel, bidrar nærmest til en forventning om at de fleste skal drikke når man inviterer til fest. Og det er den forventningen som fører til presset.

Enklere jo eldre du blir

– Jeg var med på litt festing i starten av 20-årene, men jeg erfarte at det ikke er så mye godt som kommer ut av festing, da var det fint å ta et tydelig standpunkt, supplerer Tor Martin.

Han mener at det er enklere å være 28 år avholds. Nettopp fordi man med alderen blir tryggere på egne valg. Tor Martin kjenner til at det i mange ungdomsmiljøer er preget av et massivt drikkepress, og at mange føler de trenger en slags gyldig grunn for å avstå.

– Når man er ungdom er man sylfersk i livet. En har en naturlig driv til å utforske ting. Da går en jo gjerne dit foreldrene har gått, eller søsken. Eller kanskje dit influensere sier du skal gå. Du er på jakt etter opplevelser. Det å få erfaringer. Da er du villig til å prøve – og du ser ikke risikoene, mener Tor Martin.

– Du er villig til å ofre litt for å være en del av gruppa. Hvis du klarer å holde deg unna alkohol ut tenårene, vil det påvirke ditt forhold til alkohol. Da har en forhåpentlig vis erfart at det finnes legitime livsveier uten alkohol, og en kan i større grad finne sitt forhold til alkohol på egne premisser, supplerer han.

Nøkkelhullsmerking av forbilder

Nøkkelhullsmerket er et symbol på sunnere matvarer. På samme måte kan sosiale medier symbolisert positive og negative profiler og innlegg, og slik sett bidra til at unge tar sunnere valg.

Ronja reflekterer over at det kommer på sosiale medier når det er noe som trender. Og når det fremkommer fakta på disse plattformene, tar unge det lettere til seg, for det er der unge er.

Derfor er det viktig at IOGT er på sosiale medier.

– Da må det også være enkelt å ta kontakt, også her, og det bør være lett tilgjengelig informasjon. I tillegg er det kanskje viktig at man ikke binder seg til noe, tror Ronja.

Sosiale medier har en voldsom effekt. Jeg både tror og håper at når gode forbilder går foran og reduserer konsumet, kan det ha en effekt på flere, og det kan bidra med å skape toleranse for ulike valg når det kommer til drikking.

– Vi må forsøke å skape en form for tilhørighet til ungdom, skape bånd – der man viser til eksempler og forbilder, samt normaliserer alkoholfrie valg i alle sosiale settinger, erfarer Tor Martin og legger til.

– Samfunnet er så fokusert på enkeltpersonen, det at man skal realisere deg selv. Det er lett å bli veldig fokusert på egne behov i stedet for å løfte blikket og se etter hva som er nødvendig for at samfunnet skal blomstre.

Bli med som FORUT-fadder!

FORUT er IOGTs bistandsorganisasjon, som vi eier sammen med Juba og Juvente. Gjennom FORUT har vi hjulpet mer enn seks millioner mennesker gjennom over 40 år med utviklingssamarbeid. FORUT-fadderne er en svært viktig årsak til de gode resultatene. FORUTs mål er at folk skal få reell makt til å endre sine liv.

Som FORUT-fadder bidrar du med 8 kr per dag for å skape trygghet for kvinner og barn i våre samarbeidsland i ei tid med mye usikkerhet og dyrtid.

Det skjer blant annet gjennom:

- Spare- og lånegrupper for kvinner og entreprenørskap
- Krisetiltak og psykisk helsehjelp for barn og unge
- Hjelp til hjemmedyrking av mat

Du velger om du vil betale 250,- eller 300,- månedlig.

Gå inn på forut.no/fadder/

BLI FORUT-FADDER

IOGT oppfordrer alle medlemmer og medspillere til å støtte FORUTs arbeid.

Våren 2023 har FORUTs generalsekretær Ida Oleanna Hagen vært på besøk hos samarbeidspartnere i blant annet Nepal. Mange av dem arbeider med et psykisk helsetilbud for barn og unge i Nepal etter at en klinikk i samarbeid med partnerorganisasjonen CWIN og Kanti Childrens Hospital i Katmandu er virkeliggjort.

Ida møter stadig mange mennesker som får viktig støtte, takket være innsatsen med bidrag fra FORUT-faddere i Norge. –Samtidig får vi viktige lokale partnerskap og lokal gjennomslagskraft tilbake, sier Ida.

Hun understreker at mye av kraften i alt dette samarbeidet handler om privatpersoner og bedrifter i Norge. –Uten våre FORUT-faddere hadde vi ikke kommet langt nok i vårt arbeid, slår Ida fast.

En landsbybank i Sierra Leone

– I fjor høst var jeg sammen med fire kvinner og en bankboks i landsbyen Mokorewo i Sierra Leone, forteller Ida videre.

– Kvinnen til venstre for meg på bildet på denne siden har ansvaret for boksen til daglig. For å åpne den må de

tre andre være til stede, for boksen har tre hengelåser og kvinnene har hver sin nøkkel. De er alle en del av spare- og lånegruppa i landsbyen Mokorewo.

De sparer litt hver måned, og hvis de trenger et lån til barnas skolebøker, medisiner eller såkorn, så får de det til en lav rente. – Dette viser at vi med ganske konkrete og små steg kan få til mye lokal utvikling, sier Ida.

Starthjelp og bærekraft

Gjennom en lokal partnerorganisasjon bidrar FORUT med bankboksen og opplæring, før kvinnene i Mokorewo tar over alt ansvaret selv. Dette er flotte kvinner med mye godt humør og pågangsmot til tross for store utfordringer knyttet til fattigdom og andre former for ressursmangel.

– Det er inspirerende når vi ser hvordan små bidrag kan utløse langsiktige løsninger som bokstavelig talt er gull verdt for denne og andre landsbyer i Sierra Leone, sier Ida med et smil.

Makt til å endre egne liv

Ut av denne spare- og lånegruppa som jeg besøkte i Mokorewo dannes det nå

andre og ulike lokale fellesskap. Disse fellesskapene beskytter jenters rettigheter til utdanning og følger opp vold- og overgrepssaker, slik at overgripere blir anmeldt og får sin straff.

På denne måten bidrar FORUT til at det bygges mer trygghet og tillit i et samfunn som har blitt revet i filler av krig og en ebolaepidemi. –Det er slikt vi og våre FORUT-faddere bidrar til organisasjonens mål om at alle skal få makt til å endre egne liv, avslutter Ida.

FORUT søker nye bedrifter for samarbeid

I 2023 søker FORUT også flere bedrifter for samarbeid, slik vi allerede har med noen bedrifter. Sammen med små og mellomstore bedrifter kan FORUT skreddersy opplegg rundt helt konkret utviklingssamarbeid og FNs bærekraftsmål i blant annet Nepal. Les mer om bedrifter og mulig samarbeid her: <https://forut.no/forut-soker-nye-bedrifter-for-samarbeid/>

TAKK FOR TRYGGHETEN, IOGT!

– Jeg er ikke alene om å si nei til alkohol lenger og jeg føler en spesiell trygghet og takknemlighet i dette fellesskapet.

AV ELISABETH HAGEN, SENTRALSTYREMEDLEM I IOGT

Elisabeth begynte å reise rundt i verden som veldig ung. Her har hun vært i England som 16-åring.

Jeg vokste opp som enebarn, sammen med mamma og pappa, som skulle være mine trygge omsorgspersoner. På mange måter var de det. De hadde gode jobber, vi hadde god økonomi og et fint hus å bo i. Begge var veldig sosiale, var godt likt og hadde stor omgangskrets. Det var morsomt hjemme hos oss, og alle var velkommen.

Opplevde festene hjemme som skumle

Materielt sett fikk jeg alt jeg trengte og mer til. Vi hadde også en veldig åpen relasjon, hvor vi snakket mye sammen og de stolte på meg. Jeg fikk full frihet til å gjøre alt det jeg hadde lyst til gjennom hele ungdomstiden. Det var bare på ett område jeg ble ”glemt”.

I de tidlige barneårene opplevde jeg de mange festene hjemme som skumle. Jeg lå i senga og skulle sove. Høy musikk, latteren, røyklukten. Jeg opplevde veldig ofte at ingen hørte meg da jeg ropte og jeg var ofte veldig redd. Noen ganger ble døren til rommet mitt åpnet av noen jeg ikke kjente. Det kunne være en full mann som hadde tatt feil dør, eller noen andre ukjente som hadde hørt meg rope.

Søkte trygghet og ro ute i naturen

Alkohol var en svært viktig faktor i alle anledninger hjemme hos oss; i festlige

lag, ved alle høytider, i sosiale sammenkomster, på hverdagskvelder og i helger. Jeg likte ikke endringen i væremåte hos foreldrene mine, men visste at den kom. De ble aldri slemme eller sinte. De ble bare trøtte, sløve og snakket annerledes. Jeg husker at jeg synes det var skremmende. Jeg hadde mine aksjoner for å få det til å stoppe. Når det å si fra ikke hjalp, prøvde jeg for eksempel som 9-10 åring å helle ut de store satsdunkene som sto på badet. De ble aldri sinte på meg, men ting endret seg heller ikke. Uansett om jeg gjorde alt jeg kunne for å være flink og snill, ble jeg alltid like skuffet.

Jeg søkte trygghet og ro ved å ta med meg soveposen og legge meg under åpen himmel utenfor huset eller hytta. Jeg følte meg også veldig mye tryggere når jeg var ute og reiste, og jeg reiste rundt i verden fra jeg var veldig ung. Begge deler har blitt en fin hobby for meg senere i livet, selv om det begynte som et tiltak for å rømme fra noe jeg ikke likte. Jeg kan fortsatt kjenne utryggheten i kroppen hvis jeg opplever noe lignende som det jeg gjorde da jeg var liten.

Smakte ikke alkohol selv

Allerede i 13-14 års alderen begynte mange i min vennekrets å drikke alkohol. Hjemmefra var det ingen begrensninger i hva jeg fikk lov til å være med på og jeg trivdes med å være ute

med vennene mine. Vi hadde det gøy på mange hjemmefester og jeg kunne ikke vente med å fortelle alt det fine jeg hadde opplevd da jeg kom hjem. Mamma hjalp meg med å forfalske legitimasjonen min sånn at jeg skulle komme inn på diskoteket i byen fra jeg var 16 år. Jeg var jo så glad i å danse! Det var ikke mange mammaer som min.

Hjemme var det fremdeles vanskelig for meg å føle trygghet, men jeg opplevde livet utenfor som helt fantastisk. Opplevelsene sto i kø, og mange ganger har jeg tenkt at jeg hadde en skytsengel som passet på meg hvor enn jeg var i verden.

Jeg smakte aldri alkohol selv. Gruppepress var noe de andre gjorde mot meg, og ikke noe jeg selv opplevde som press. Jeg var sikker. Jeg ville ikke, og trengte ikke, å drikke for å ha det gøy.

Eneste som ikke drakk

Jeg var den eneste i min vennegjeng som ikke drakk. Uansett hvor sikker jeg var på at jeg ikke hadde lyst til å drikke, fikk jeg innimellom noen tanker som: Er det jeg som er rar? Hvorfor drikker alle andre? Har jeg misforstått noe? Det som hjalp meg da var faktisk at jeg hadde lest om NGU i lokalavisa. Det var noen, som var litt eldre enn meg, som heller aldri drakk alkohol. Jeg var altså ikke helt alene om å være ung og alltid edru.

De ble mine usynlige venner i byen. De visste ikke om meg, men de var en støtte for meg allikevel.

Jeg har alltid fått spørsmål om hvorfor jeg ikke drikker og har som regel svart at jeg aldri har forstått hvorfor jeg skal drikke. Jeg har så langt ikke fått noen god grunn. Jeg har også svart at jeg ikke trenger det, at jeg ikke drikker av solidaritet til andre med rusproblemer og for at jeg mener verden ville blitt et bedre sted å være uten bruk av rusmidler. Jeg har alltid hatt et spesielt engasjement for at barn skal ha det trygt hjemme.

Skulle prøve en gang i livet

For 11-12 år siden, da jeg var 44, begynte jeg å stille meg selv spørsmål om jeg egentlig visste hva jeg snakket om. Jeg fikk det for meg at jeg, som aldri hadde følt noe rus på kroppen, kanskje burde prøve det en gang i livet, så jeg kunne være enda mer troverdig når jeg sa at jeg

ikke trenger det. Jeg bestemte meg for å drikke en liter rødvin som jeg hadde fått i gave. Jeg gjorde en avtale med en venn som filmet meg for å dokumentere alt jeg opplevde i kroppen og hva jeg tenkte gjennom hele eksperimentet. Siden jeg visste at dette var noe jeg bare skulle gjøre engang, drakk jeg flasken ganske fort. Det smakte fryktelig vondt og var nesten umulig å drikke. Jeg kunne sagt mye om hvordan jeg opplevde dette forsøket, men hovedkonklusjonen var at jeg, som er A-menneske, og i utgangspunktet kan stille klokka etter første gjesp kl. 21, ikke trenger å bli enda trøttere. For meg er det fint å ha prøvd å drikke en gang. Nå vet jeg mer om hva jeg snakker om når jeg sier at jeg ikke trenger det.

Googlet «drikker ikke alkohol»

Noen år senere begynte jeg å føle at jeg ønsket å tilbringe tid med andre som har samme oppfatning om alkohol som meg. Jeg googlet ”drikker ikke alkohol”, fant IOGT og meldte meg inn. Etter en invitasjon på e-post, ble jeg med på et møte. Både den første gangen og alle andre ganger jeg er sammen med IOGT-medlemmer, ser jeg meg rundt

og tenker ”ingen her drikker alkohol”. For meg betyr det veldig mye. Jeg er ikke alene om å si nei til alkohol lenger og jeg føler en spesiell trygghet og takknemlighet i dette fellesskapet.

De to siste årene har jeg vært så heldig å få sitte i sentralstyret. Jeg har lært mye om organisasjonens arbeid og har fått mye bedre innsikt i det gode arbeidet som gjøres, både av ansatte og frivillige. Jeg har også skjönt at selv om jeg ikke er født inn i organisasjonen som mange er, ble jeg født inn i en situasjon

som gjorde at jeg valgte samme vei. På en måte startet jeg tidlig min egen lille ”IOGT” i møte med mennesker på min vei gjennom livet. Det tok meg bare litt lang tid å finne frem til dere andre.

Være en trygg havn

Mitt håp er at Juba og Juvente skal finne frem til, og være en trygg havn for, de barna som vokser opp som jeg gjorde. Jeg håper også at IOGT skal bli enda mer synlig og at vi kan være en organisasjon som samler flere rundt om i hele landet. Vi har en god sak og jeg er stolt av hva vi er og hva vi gjør. Takk for tryggheten, IOGT!

«Jeg opplevde veldig ofte at ingen hørte meg da jeg ropte og jeg var ofte veldig redd»

SKRUR AV KORKEN

PÅ ALKOHOLINDUSTRIEN

En ny rapport fra Movendi International og IOGT-NTOSer på hvordan alkoholindustrien jobber i EU-systemet.

AV JAN TORE EVENSEN

Handelsorganisasjoner mest synlige

For mange er det først og fremst bryggeriene eller vinprodusentene som er alkoholindustrien, men det er mange ulike organisasjoner som er involvert. De fleste alkoholselskapene er for små til å kunne drive et langvarig lobbyarbeid. Det er de store som Pernod Ricard, Heineken, Diageo og Carlsberg som representerer seg selv. Men finnes også handelsorganisasjoner, paraplyorganisasjoner for mange selskaper, som representerer en spesiell sektor eller interesse. De tre største i EU-systemet er The Brewers of Europe, SpiritsEUROPE og CEEC (Committee of Wine producers). Disse organisasjonene er som regel de mest synlige i Brussel. Rapporten forteller at Spirits EUROPE har hatt 65 møter på høyt nivå med EU-kommisjonen de siste 8 år.

En tredje type organisasjon er såkalte «Social Aspect organisation, som ikke driver direkte lobbying, men produserer forskningsstudier som bekrefter argumentasjonen industrien forsøker å få frem elle engasjere seg i CSR-aktiviteter (bedrifters samfunnsansvar). De blir gjerne finansiert av handelsorganisasjonene, selv om de beskriver seg som forskningsinstitutter. To eksempler er Wine in Moderation (finansiert av Committee for Wine Producers) og Beer and Health (finansiert av Brewers of Europe).

270 møter med kommisjonen

Rapporten forsøker å kartlegge innflytelsen disse selskapene har gjennom å se hvor mye de deltar i lobbying mot kommisjonen, hvilke finansielle muskler de har og hvor mange som arbeider med dette i EU-systemet. Alkoholindustrien har de siste seks årene hatt 270 møter med EU-kommisjonen sammenlignet med frivillige organisasjoner (NGO) med 14 møter. På NGO-siden har det

i all hovedsak vært møter med Eurocare (European Alcohol Policy Alliance) hvor også IOGT er medlemmer. Det er først og fremst spritselskapenes organisasjon Spirits Europe som representanter for kommisjonen har møtt, mens på øl-siden hadde de store selskapene flere møter enn sine samarbeidsorganisasjoner.

Bruker 90 millioner i året

Alkoholindustrien bruker rundt 9 millioner euro (rundt 90 millioner norske kroner) på lobbying i EU-systemet hvert år. Her er det vinindustrien som har den største andelen. Samtidig er den også industrien med flest aktører. Industrien har nærmere 100 årsverk som arbeider med lobbying, sammenlignet med 13,95 for sivilsamfunnet.

Forsøkte å undergrav forslag om helseadvarsler

Rapporten går videre med å presentere hvordan alkoholindustrien jobbet i Brussel for å underminere Irlands forslag på å introdusere helseadvarsler på alkoholprodukter. Dette begynte i 2016 da Irland informere EU-kommisjonen om at de ønsket plassere kreftadvarsler på produktene. Siden alkohol er en vare som er en del av det indre markedet krevde det en uttalelse fra kommisjonen om hvorvidt forslaget er i overensstemmelse med EU-reguleringer.

Tre ganger har saken blitt diskutert på EU-nivå og hver gang har det blitt møtt av en omfattende lobbykampanje fra alkoholindustrien med mål at kommisjonen skal gå imot forslaget i sin helhet. Industrien er engstelige for at produktene deres skal bli sett på som skadelige eller farlige, og helseadvarsler går tvert imot det bildet de ønsker å gi av seg selv. Flere mener at alkoholindustrien nå er der tobakksindustrien var for 40 år siden da skadene for alvor begynte å bli kjent.

Ulike strategier

Det er blitt gjort flere undersøkelser på hva slags metoder industrien bruker for å fremme sin agenda. Når det gjelder alkohol og kreft har man identifisert tre strategier, og som vi også kan se industrien har brukt mot det irske forslaget.

FORNEKTELSE. Argumenterer med at det ikke er noen klar kausal sammenheng, eller at det ikke er nok bevis for å si at det er det. Siden det er vanskelig å nekte for de negative helseeffektene av alkohol bruker industrien gjerne mer forsiktige taktikker som å forsøke å spre tvil, stille spørsmål om eksisterende forskning eller bruke et språk som gjør at normen om at folk drikker ikke blir satt spørsmålstegn ved. En mye brukt taktikk er også å hevde at de støtter helsemålene, men at de er uenig med ethvert forslag som kommer for å oppnå disse målene.

FORVRENGNING. Erkjenner deler av sammenhengen, men gir en feilaktig fremstilling av hvordan den er eller hvor sterk sammenhengen er. I saken med det irske forslaget forsøkte industrien å hevde at et lavt forbruk ikke er skadelig, og at tiltaket ikke var proporsjonalt med skaden alkohol gjør. De mener at det er bedre om industrien selv får regulere salget.

DISTRAKSJON. Legger vekt på andre risikofaktorer som de mener er viktigere. Dette er et forsøk på å skifte fokus. I saken om de irske helseadvarslene argumenterte for eksempel representanter for vinindustrien at i mange lang kjempes det mot alkoholforbruk, mens de støtter bruk av cannabis. Felles for alle slike argumenter at de ligger på siden av det som egentlig er poenget, kun for å få bort søkelyset på alkoholskadene.

Del av kulturhistorien

En fjerde strategi som er tydelig i Europa er

DISTINKSJON. Man bruker alkoholens historie i Europa for å vise at dette er noe mer enn et alminnelig produkt, men en del av vår kulturelle historie. Dette har gitt industrien tilgang til nye forum. Et eksempel er European Parliament Beer Club, en forening mellom medlemmer i Europaparlamentet og The brewers of Europa. Misjonen deres fremstilles som

«The EP Beer Club mener at øl er en del av Europas kulturarv og tradisjon, og har som mål å støtte en ansvarlig vekst og stabilitet av bryggerisektoren i den Europeiske Union».

Dette gir bryggeriene en direkte tilgang til medlemmer av Europaparlamentet. Et privilegium ikke noe annet produkt i EU for, for ikke å si andre produkter som forårsaker folkehelse-skader.

I saken om de irske helseadvarslene ble også forslaget omtalt som et direkte angrep på vår kultur og vår vinkultur. «Det er vår kultur. Det er vårt produkt som er under angrep. Dette tiltaket har som mål å kvitte seg med bruk av alkohol... Vi trenger å kjempe mot tiltak som forsøker å redusere forbruket.»

Fare for folkehelsen

Rapporten konkluderer med at industriens arbeid i EU er en stor hindring mot evidensbasert politikk, og også et demokratisk problem siden folkehelsen blir nedprioritert i favor av profittinteresser fra en skadelig industri.

Saken om de irske helseadvarslene er imidlertid også et eksempel på at industrien ikke alltid får viljen sin siden Irland 9. januar i år fikk godkjenning til å innføre en lov om helseadvarsler på alkohol.

FLERE FORSLAG INNSENDT TIL ÅRETS LANDSMØTE

Landsmøtet nærmer seg, og etter flere landsmøter med få saker enn arbeidsplan og meldinger oppe har flere i år sendt inn forslag.

AV JAN TORE EVENSEN FOTO: PER JØRGEN GRAM-HALLBERT

Fem av forslagene kommer fra regionstyret i IOGT Sør-Norge, som strekker seg fra Buskerud i nord til Agder i sør.

Mer åpen saksbehandling

De ønsker at saksbehandlingen i sentralstyret gjøres mer åpen gjennom at det utvikles en digital medlemsportal med kalender med tid og sted for alle arbeidsutvalgs- og sentralstyremøter, protokoller, avtaler, prosedyrer og retningslinjer som er vedtatt i IOGT samt saksliste og sakspapir for alle sentralstyremøter. De ønsker også at områder og regionstyret skal ha adgang til å delta med observatører i sentralstyrets møter. Sentralstyrets innstilling til landsmøtet er at de er enige i å involvere hele organisasjonen i de sakene som er oppe, selv om de ikke er helt enige i alle regionens forslag. Protokoller og kvali-

tetshåndbok ligger alt ute på nettsiden, og styret foreslår også at saksliste for møter skal sendes ut til kontaktpersoner i organisasjonen slik at alle er informert om sakene som skal opp. De støtter imidlertid ikke at sakspapirer legges åpent ut eller at områder og regionstyret skal kunne delta med observatører i sentralstyrets møter. Bakgrunnen for det siste er at alle styret har behov for interne drøftelser og for å forbedre saker, og at nærmest åpne møter fort ender med at disse diskusjonen flyttes til andre fora. Litt som forskjellen på et åpent stortingsmøte og det som skjer i stortingskomiteene.

«De ønsker at saksbehandlingen i sentralstyret gjøres mer åpen»

Innspill til fornyelsesprosessen

Regionen har også innspill til det arbeidet med organisasjonsfornyelse som sentralstyret har tatt initiativ til, og mener det er viktig at alle nivåer i

organisasjonen er representert. De mener også det er viktig at gruppen som ser på hvordan organisasjonsdemokratiet skal ivaretas og at det utredes roller og organisering for stillinger ved IOGTs kontor. De ønsker også å innhente bistand fra et eksternt konsulentbyrå for å foreta en analyse av organisasjonen. Sentralstyret viser i svaret til forslaget at den prosessen som er satt i gang, og at mandatet for denne skal gjennomgås med regionstyrene før landsmøtet. Mange av region sørs innspill ligger allerede i dette. Sentralstyret ønsker også å gi hele organisasjonen en mulighet til å komme med innspill til hva en slik fornyingsprosess bør skje på, slik at endelig mandat ikke vil bli vedtatt før høsten 2022.

Åremålsstilling

Region Sør-Norge mener også at generalsekretærstillingen skal være en åremålsstilling for å sikre at organisasjonen med jevne mellomrom sees med nye øyne. I moderne samfunn er det behov for rotasjon i lederstillinger, argumenterer regionen. Sentralstyret støtter ikke dette forslaget, og mener dette er en sak som først vil være aktuell den dagen det skal ansettes en ny generalsekretær. Da mener sentralstyret at fremtidige styret bør ha fullmakt til å avgjøre

villkårene for ansettelsen slik det også har vært praksis for tidligere.. Sentralstyret ser at det da også kan være aktuell med andre ordninger som redusert stillingsvern, som gjør det enklere å si opp en daglig leder man ikke er fornøyd det. Styret understreker også at de setter pris på den kompetansen og kjennskap til organisasjonen som ansatte med lang fartstid i organisasjonen gir, og at behov for kontinuitet også er viktig.

Deltakelse på Areandalsuka

Regionen foreslår at IOGT skal delta på Areandalsuka, noe sentralstyret er enige i. Men mens Region Sr ønsker at de skal stå for planlegging og praktisk gjennomføring, mener styret at hovedansvar bør legges til IOGT sentralt. Styret er også enige med regionens siste forslag om å forsterke samarbeidet med FORUT. De fleste av regionens forslag her er ting IOGT og FORUT allerede samarbeider om, og styret mener at det nære og gode samarbeidet med FORUT skal ha prioritet også i neste periode.

Landsmøter på høsten

Det siste forslaget til behandling kommer fra Region Midt-Norge som foreslår å legge fremtidige landsmøter til en helg i august, som ikke kolliderer med

Arendalsuka. Vedtektene til IOGT sier at tid og sted for landsmøter skal være fastsatt minst 2 år før møtet skal holdes, og styret foreslår at landsmøtet i 2025 legges til august 2025.

Lovendringsforslag

I tillegg til disse forslagene foreligger det også to forslag til vedtektsendringer fra Region Midt-Norge og et fra sentralstyret. Disse krever 2/3-deler av stemmene på landsmøtet for å bli vedtatt.

Forslaget fra sentralstyret handler om å presisere begrunnelsen for at medlemmer i IOGT ikke bruker rusmidler i formålsparagrafen. Dette er for å knytte det nærmere til formålet for organisasjonen. Forslaget styret ønsker skal inn lyder

IOGT arbeider for at flere skal velge å ikke bruke rusmidler. Dette vil øke aksepten for rusfrie valg, dempe drikkepresset, skape en inkluderende samværskultur og styrke muligheten for å begrense tilgjengeligheten av rusmidler.

Flere delegater fra regionene

Region Midt-Norge foreslår at representasjonen til landsmøter endres ved at regioner som i dag har 3 representanter, skal få rett til 1 representant pr. påbegynt

100 medlemmer og at hvert område skal ha rett til en representant pr. påbegynt 50 medlemmer mot 40 i dag. Det vil altså gi regionene flere representanter, og områdene noen færre. Sentralstyret mener at siden vi nå går i gang med en prosess hvor vi blant annet skal se på strukturen i organisasjon, så bør dette sees i sammenheng med denne. Styret foreslår derfor at forslaget sendes over til utvalget som skal jobbe med organisasjonsfornyelse.

Annen innsendingsfrist

Det andre forslaget til region Midt-Norge handler om at saker til landsmøtet bør ha innsendingsfrist 1. april når landsmøtet er i juni. I dag må saker sendes inn fire måneder før landsmøtet, og det gjør at fristen blir knapp når mange av lagene om områdene ikke har fått holdt sine årsmøter innen fristen har gått ut. Sentralstyret er enige med regionen at dette er en utfordring, men foreslår at man endrer fristen til senest 2 måneder før møtet i stedet for dagens fire. Sammen med at landsmøter legges til august vil det gi bedre tid for alle å komme med forslag.

Alle forslagene blir behandlet på IOGTs landsmøtet som holdes 10. – 12. juni på Åsane folkehøgskole.

GENERASJONS-SAMTALER

To generasjoner møtes i boken 17 – 71. Arne Klyve, som også er faglig rådgiver for IOGT-programmet Sterk&klar og barnebarnet Jørgen Brochmann Klyve.

AV JAN TORE EVENSEN

Arne Klyve er 71 år morfar, forfatter og har jobbet på rusfeltet i en årrekke. Barnebarnet Jørgen Brochmann Klyve er 17 og elev i 3. klasse på videregående skole. Med Stortingsvalget 2021 som bakteppe har de samlet sine samtaler i boken 17-71. Med på laget er også Jørgens oldefar Bertram Brochmann, som gjør at boken spenner nærmere 140 år fra da Bertram Brochmann ble født i 1881 og frem til i dag.

Skrevet for å bli bedre kjent

- Ideen oppsto for omkring 10 år siden, forteller Klyve. - Da hadde jeg nettopp skrevet boken «Sinte unge menn» og Jørgen ble veldig glad for å få et første eksemplar. Allerede den gang snakket vi om hvor kjekt det kunne vært å skrive noe sammen en gang. Først og fremst har vi skrevet for å finne ut hva vi mener om viktige saker. Samtalene og skriveingen hjelper oss med dette. Vi har også skrevet for å bli bedre kjent med egne og hverandres verdier.

Tilbakemeldingene på boka har vært gode, og temaene spenner fra om hvordan det nye arbeidslivet blir og ruspolitikk til hvilke verdier som styrer livet vårt. - Vi ville skrive om noe vi hver for oss har vært spesielt opptatt av, forteller Klyve. - Noen tema dukket opp i nyhetene i forbindelse med Stortingsvalget. Gjennom oldefars oppvekst ville vi også se hva historien kunne fortelle.

Fra kreativ galskap til disiplinert skikkelighet

Klyve har jobbet hele livet på rusfeltet.

- Den første fulltidssjobben jeg søkte og fikk var en feltarbeiderstilling ved Uteseksjonen i Bergen. Dette var en samarbeidsstilling mellom skole- og sosialfeltet og hvor jeg skulle ha unge skoleskulkere som målgruppe. I Utekontakten ble jeg værende i 13 år. De første årene var meningsfulle og ubyråkratiske for «New Public Management» også innhentet fagfeltet med større rapporteringskrav, målstyring og disiplineringskrav fra oppdragsgiver. Senere har han jobbet som undervisningssjef i Stiftelsen Bergensklinikkene og senere leder for kompetansesenteret der. Det var også her han ble kjent med IOGT, og gjennomførte blant annet en evaluering av Sterk&klar-programmet. Siden 2016 har han vært faglig rådgiver for programmet.

- Både rådgiver- og formidlerrollen er inspirerende og trivelig, forteller han, og jeg håper å kunne bidra her så lenge det gir mening. Bestefarsrollen er noe han brenner for både personlig og faglig, og han har også vært med og holdt foredrag for IOGT også i den kapasitet.

- I rusfeltet har jeg beveget meg i en periode på drøye 40 år som kan karakteriseres som «fra kreativ galskap til disiplinert skikkelighet». Fra å være ungdommens advokater på 80-tallet til stadig mer systemets støttespillere.

Rusfeltet individrettet

Han mener at både fagfeltet og tenkningen har blitt individrettet. - Diagnosemanualene svulmer, en leter mer inni folk etter årsaker for stressomme hverdager, økningen i ADHD-diagnoser er et eksempel på dette.

- Rusproblemer rammer ikke blindt som for eksempel meslinger, understreker han. - Mange av de som vikler seg inn i stressomme rushverdager, har bulker og trøkker fra oppveksten og mange som blir hjelpetrengende kommer fra lavstatusfamilier med tanke

på sosioøkonomisk bakgrunn. Rusproblemer er også et klassefenomen, men det snakker vi ikke så mye om. Får du diagnosen som rusavhengig gjør det noe med selvfølelsen din, identiteten din og hvordan omgivelsene oppfatter deg.

- På en måte kan en si at da rusavhengighet ble til en sykdom, ble det kanskje lettere å håndtere for den «syke» og for de pårørende. Selv ønsker jeg å løfte diskusjonen til å snakke mer om alle akutttskadene vi har i landet vårt som vårt største rusproblem og da har det adresse langt utover enkeltindivider og familier som rammes av rusavhengighet.

Skygger for andre egenskaper

- Rusavhengig er også en kategori som skygger for andre egenskaper eller talenter, sier Klyve. - Vi vet at en rusavhengig er langt mer enn det vi ser og kan være eksempel på identitetspolitikk som kamouflerer utenforskap, trygdet, arbeidsledig eller annet strev, dette som Niels Christie kalte «kategoriens makt» - du blir ditt mest synlige avvik. Individualisering er en trend som går parallelt med markedstenkningen og «New

Public Management» og som svekker fellesskapstenkningen. Som den danske psykologen Ida Koch har formulert det: «Vi har beveget oss fra samfunn til «hver for seg funn». Vi ser det både i helsefeltet og i skolefeltet formulert som «Bli din egen helseminister» og «ansvar for egen læring», «det er ditt valg».

Tro på «plagsomme profeter

Å gå litt motstrøms er Arne godt kjent med. For de som kjenner Arne er et av kjennetegnene hans en tro på at bokfolket vil vinne over skjermfolket. - Jeg har ingen smart-telefon, jeg bærer fortsatt min 22 år gamle Nokia, som jeg kun har skiftet batteri på en gang, og som fungerer utmerket, omtrent som de gamle Folkevogn-boblene. Jeg leser aviser på papir og så godt som all annen litteratur i enten bokform eller tidsskrift. Det gir meg mer ro og mange gode pauser i hverdagen. Han innrømmer imidlertid at digitaliseringen skaper en del trøbbel.

- Nå er det nesten håpløst å få parkert uten en app. Jeg går nok glipp av mange fine snapper, bilder og meldinger

fra barn og barnebarn. Da er det godt å ha en kone som kan motta dette og som villig vekk viser meg alt jeg ønsker. En av personene som Arne og Jørgen kommer tilbake til i boken er oldefar Bertram Brochmann som på begynnelsen av 1900-tallet var en kjent samfunnskritiker fra Bergen og som stod for en slags blanding av radikal kristendom og anarkisme. Han skrev en rekke bøker om samfunnslære, økonomi og sosialpsykologi - ut fra et helhetssyn. Arne Klyve har tro på at «plagsomme profeter» også trengs i dag. Særlig trekker han frem Brockmanns sterke argumentasjon for ytringsfriheten. - Jeg kjenner meg ganske trygg på at han ville laget mange publikasjoner til støtte for Julian Assange, skrevet brev til Joe Biden med oppfordring til å ikke straffeforfølge en mann som har avslørt krigsforbrytelser.

«Han innrømmer imidlertid at digitaliseringen skaper en del trøbbel»

Usikker på rusreform

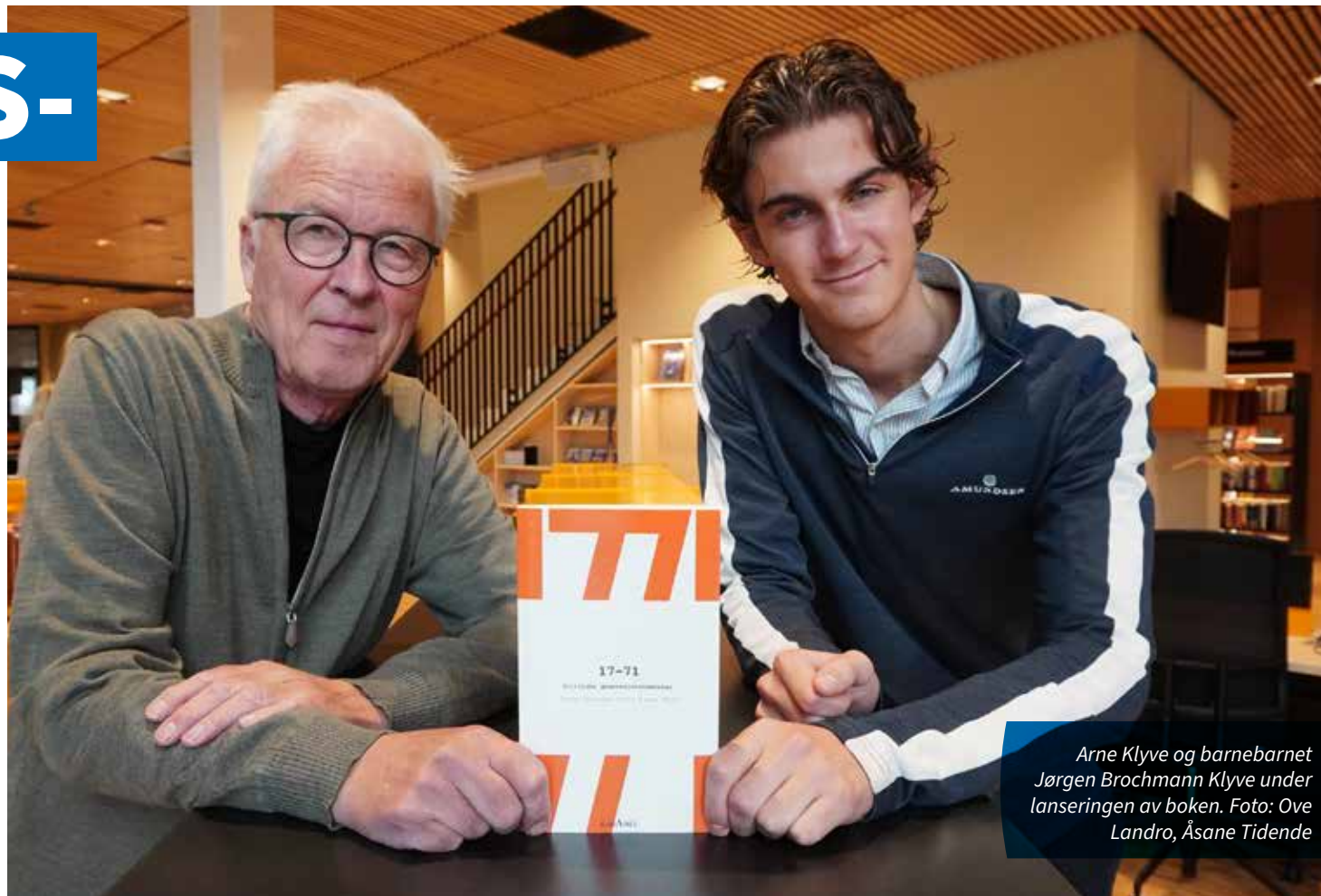
Klyve er også usikker på hva han forventer seg av regjeringens kommende rusreform. - Hver gang jeg hører begrepet reform tenker jeg at nå kommer det en forverring, sier han. - Reform er nesten blitt synonymt med deform.

- «Fra straff til hjelp» er en fin formulering og det hadde vært et digert fremskritt om slitne rusavhengige kunne tilbys god og nødvendig hjelp. Men hvem tror at hjelpeapparatet vil bli rigget slik at denne hjelpen blir noe mer enn en vakker intensjon? I den andre enden av reformen er forebyggingen drevet frem av politiske liberalister som stadig repeterer at norsk narkotikapolitikk er totalt feilslått. Det stemmer jo ikke. Når vi sammenligner oss med andre europeiske land kommer vi veldig godt ut. De nasjonale Ungdata-tallene tyder heller ikke på en mislykket ruspolitikk. Å innføre en ny ruspolitikk på forebyggingsfeltet vil være et dristig sosialt eksperiment. Hvor mye penger vil følge med reformen, hvordan vil helse- sykepleiertjeneste bli rustet opp, hvordan har myndighetene tenkt å bygge ut oppøkende tjenester, hvordan vil forebyggingsinnsatsen bli, hvordan skal barnevern, barnehage og skole styrkes?

Viktig å jobbe gjennom foreldre

For Klyve handler god forebygging om å redusere tilgjengelighet av rusmidler og redusere etterspørsel etter rusmidler. - Det handler også om mange forhold som ikke har direkte tilknytning til rusmidler overhodet. Han kommer tilbake til at vi må se på forebygging på systemnivå. - Det er mye kunnskap om at ulikhet i samfunnet innebærer dårligere helse, mer kriminalitet og større rusproblemer. - Derfor går det an å si at den kampen som arbeidstakere fører for «små lønnsforskjeller» og for mest mulig rettferdighet er en del av den strukturelle forebyggingen.

Han trekker frem ellers frem Sterk&klar som et godt eksempel på god forebygging med sine faglige tyngdepunkter, kunnskapskilder og langsiktighet. - For å få mest mulig ut av innsatsene er jeg overbevist om at det å arbeide indirekte gjennom foreldre er den mest «lønnsomme» måten å forebygge på, avslutter Klyve.

Arne Klyve og barnebarnet Jørgen Brochmann Klyve under lanseringen av boken. Foto: Ove Landro, Åsane Tidende

DRAPSFORSØK PÅ VETEN:

BRUKTE ELLEVE DAGER PÅ STORSLÅTT KRIMMUSIKAL:

– JEG BLIR RØRT

86 elever fikk sine mest hektiske skoledager noen sinne da de forberedte og fremførte den dramatiske musikalen «Saras hemmelighet» på elleve dager – og leverte med et smell.

TEKST OG FOTO: KRISTINA ØYE HELGHEIM, ÅSANE TIDENDE

Han er lærer på revylinjen på Åsane folkehøgskole. Trolig er han mest kjent som sønnen til Vinskvetten-frontmannen Bjørn, og ikke minst «Cato og Claus-showene og Salhuspinsetten.

Men selv med over 30 år i bransjen, var det en sjeldent rørt lærer, Cato Jensen, som snakket med ÅT etter at 86 elever fra Åsane folkehøgskole hadde fremført forestillingen «Saras hemmelighet» på rekordtid, etter at han selv laget manuset sammen med et knippe elever.

– Det er fantastisk hva de har fått til på så kort tid. Det gjør meg stolt, virkelig, sier han.

For selv om Jensen jobbet i kulissene og ga elevene nyttige verktøy på veien, var det de dyktige skuespillerne som var stjernene denne fredagen på scenen foran rundt 150 mennesker.

Ville ha mord og mysterier

– Det startet med et seminar der hele skolen var med. Vi var en stor gruppe og fikk beskjed om å velge et tema og en story. Det var vel åtte ulike alternativer. Vi fant etter hvert ut at vi ville gjøre noe rundt mord og mysterier-tematikken og noe litt crazy, blandet i en musical. Det var bestillingen før vi laget manus, sier Jensen.

– Ut i fra disse tankene, skrev vi manuset. Så fikk vi delt ut roller, det har vært ekstremt mange i sving for å få alle brikkene på plass. Ting ble endret litt etter hvert, og elevene har improvisert, endret og forbedret forestillingen underveis med et arbeidsmanus i bakhånd.

Handlingen er kort fortalt en slags krimhistorie med lokal forankring. Skoleelever møtes og planlegger hyttetur til Vetten. Her blir det intriger, humor, musikalske innslag og drama – før klimakset tar form da hovedpersonen Sara blir drept med kniv midt på natten, mens resten av festdeltagerne har lagt seg.

– Ganske intenst

Men Sara hadde sine egne mistanker i forveien, «våknet» fra de døde og stilte de skyldige til veggs – og avslørte blant annet politietterforskeren som hjernen bak flere lovbrudd, inkludert drapsforsøket.

– Hvordan var det å jobbe med et så omfattende stykke og få det ferdig på 11 dager?

– Det er veldig mye å tenke på, men når vi først er inne i det, tar vi det som det kommer.

Da det nærmet seg generalprøve, merket du at det var ganske så intenst. Man mister oversikten, men det gikk jo bra til slutt, smiler Kayla Marie Bergan, som spilte rollen som Sara, og går sitt andre år på folkehøgskolen.

– Vi har vært i korona, og det å åpne opp skolen igjen og se hvordan vi sammen har klart å få til denne forestillingen, spesielt etter noen år der vi ikke har kunnet gjøre slike ting, er veldig fint, supplerer Jensen.

– Og deadline var det aldri aktuelt å skyve på?

– Dette er litt av gamet. Dette var deadline, og det var aldri snakk om å utsette fristen. Men det er klart at mandag (fire dager før showet), tenkte jeg at dette ble vanskelig.

– Noen var nok litt skeptisk noen dager før premieren, og om vi egentlig kom til rekke å få alt ferdig. Det var mange tanker i hodet, men vi er en bra gjeng som jobber godt sammen og vi fikk det jo til, sier Bergan.

– Det er jo galskap

Jensen innrømmer at han er vanvittig imponert over arbeidet elevene la ned for å fullføre showet og levere til gull:

– Det er jo galskap å gjøre noe slikt på så kort tid, men kontrollen ble bedre og bedre utover. Jeg har ikke ord for hvor

imponert jeg er over alle som har bidratt. Jeg blir litt rørt, for dette er virkelig fantastisk. Det er veldig mange ting som gjør at vi har lyktes. Det er ikke 20-30 profesjonelle skuespillere, og mange har så vidt stått på en scene før, men med god hjelp av de med litt mer erfaring, ble dette ekstremt bra. Jeg har aldri sett et så jevnt nivå i et kull før, og det har blitt gjort en fantastisk jobb fra alle – både de som har jobbet med lyd og lys, til de som stod på scenen. Og siden de først skulle gjøre noe litt sprøtt, laget de like gjerne en krimhistorie fra nærområdet:

– Vi ville gå for en lokal vri, og vi har samtidig beholdt det folkehøgskole-preget. Det har fungert bra, og det var noe alle ønsket å gjøre.

Imponerende Sara

Kayla Marie Bergan imponerte fra scenen som den litt tilbaketrukkne, men selvsikre og sterke Sara. Hun har erfaring fra tidligere og elsket å jobbe med stykket.

– Jeg har stått på en scene før, og har mer erfaring enn en del av de som var med her, men jeg har aldri vært så komfortabel som på denne scenen. Jeg var helt rolig, så det var en litt spesiell opplevelse.

– Om jeg vil satse? Jeg vet ikke. Det var derfor jeg ble her ett år til, men vi får se om det er noe jeg ønsker å drive med videre.

– Det sier litt om samholdet?

– Ja, vi har en ting vi sier: «Ikke tenk på det». Folk støtter hverandre, det er total avslapping og ingen nervøsitet. Og det har vært ganske unikt, sier Jensen.

– Denne gjengen her, et pandemi-kull, de har måttet jobbe enda hardere, og til tross for dette, er disse elevene noen av de aller mest stabile når det kommer til det de har prestert. Både bandet og skuespillerne er noe av det mest komplette vi har hatt her. Det står enorm respekt av hvordan elevene har hoppet i denne utfordringen og fått det til så bra.

Artikkelen ble først publisert i Åsane Tidende.

«Det er fantastisk hva de har fått til på så kort tid. Det gjør meg stolt»

CATO JENSEN

1: **ETTERFORSKER:** Den franske kokken blir avhørt av etterforskeren om drapet på Sara, som sistnevnte fabrikkerte.

2: **SHOW:** Musikalen bød på alt fra drama og mord til musikk og dans.

3: **LIV:** Det var flere gode skuespiller og sangprestasjoner på scenen.

4: **HVEM?:** Alle trodde Sara ble myrdet med denne kniven.

5: **LURTE ALLE:** ...Men Sara lurte alle og fant ut hvem som stod bak drapsforsøket.

VIL FORNYE IOGT

– Jeg håper vi kan gjennomføre et landsmøte hvor vi bruker både hjerte og hjerne, sier leder i IOGT, **Ørnulf Thorbjørnsen**.

AV JAN TORE EVENSEN

– Ser jeg på årsmeldingen som vi legger fram for landsmøtet, så synes jeg vi har gjort en respektabel jobb, sier leder Thorbjørnsen, foran årets landsmøte på Åsane. – Det kom inn mange nye i sentralstyret, og det tar litt tid å få oversikt og innsikt, men vi har jobbet sammen. Så har vi hatt flere krevende saker og uro i organisasjonen som vi har måttet løse. Det er selvsagt krevende, og har nok dessverre preget sentralstyret arbeid for mye.

Han nevner også pandemien som fortsatt var en utfordring under forrige landsmøtet. Ikke lenge etter at møtet var hevet ble deler av landet stengt ned på nytt. – Planer har vært vanskelig å iverksette, fortsetter han. – Mye av den lokale virksomheten har fått en knekk som nok er uopprettelig. På den annen side ser vi at verveaktivitet gir resultater og vi har kunnet registrere en gledelig medlemsvekst.

– Jeg kan kanskje oppsummere det slik – krevende og givende.

Veldrevet organisasjon

IOGT er en veldrevet organisasjon med en meget dyktig og engasjert stab, understreker Thorbjørnsen. – Vi har høy tillit hos myndighetene som finansierer prosjektene våre, men disse må styrkes og videreutvikles. Demokratiet i organisasjonen er imidlertid under press. Det er vanskelig å fylle alle verv og med færre aktive avdelinger skranter det representative demokratiet.

– Jeg tror vi har et stort potensial for å øke medlemstallet, men vi må ut på gata og verve. Det mange som ikke bruker alkohol eller andre rusmidler, disse må vi nå.

Ønsker å fornye

Sentralstyret foreslår i arbeidsplanen for neste periode det gjennomføres en prosess for å fornye organisasjonen frem mot feiringen av IOGTs 150 år i 2027. I løpet av de to neste årene håper Ørnulf

å få hele organisasjonen med på en god debatt om hvordan vi best virkeliggjør IOGTs formål i dag.

– Dette er ikke noe vi ønsker å tre nedover medlemmene. Men vi er nødt til å se på organisasjonen slik den er. Sant og si tror jeg ikke det nødvendigvis er snakk om store omveltninger. Ideologi og medlemskriterier ligger fast, men vi må ta innover oss at det skjer store endringer i organisasjonen som påvirker strukturen. Vi må tilpasse organisasjonen den virkeligheten vi lever i, enten vi liker det eller ei. Fornyingsprosessen handler mye om en realitetsorientering.

2/3-deler vervet de siste 15 årene

Ørnulf peker på at 2/3-deler av medlemsmassen er vervet de siste 15 årene, men at det ikke er det inntrykket man får på møter i organisasjonen.

– Dette er trolig den største utfordringen vår. Medlemskap og deltakelse er ikke lenger samme sak, noe jeg tror preger organisasjonslivet generelt. Mange vil støtte saken, og begrense sitt engasjement til det. Det er selvsagt helt i orden. Samtidig trenger vi også folk som kan holde tak i den lokale aktiviteten og sørge for at vi er til stede for eksempel i det lokalpolitiske arbeidet.

De aller fleste medlemmene våre deltar ikke i lokal virksomhet, fortsetter Ørnulf. – For de som deltar er dette et viktig fellesskap, preget av vennskap og glede. Vi konstaterer allikevel at antallet aktive avdelinger blir mindre og at vi ikke lykkes med å rekruttere medlemmer til denne virksomheten. Det er imidlertid her demokratiet i IOGT opprettholdes.

– Hvordan ser du for deg prosessen videre?

– Vi må starte med å etablere en felles forståelse av hva som er de største utfordringene våre. Hvor vi er på vei, hvis vi ikke fornyer oss. Da må vi snakke sammen. Involvering av avdelingene og ikke minst den store delen av medlemsmassen som ikke er aktiv blir krevende. Det er avgjørende at prosessen er åpen og inkluderende, og ikke minst at det vi kommer fram til er så godt forankret i organisasjonen at det kan gjennomføres. Det nye sentralstyret må gjøre denne jobben med omfattende involvering av hele organisasjonen.

Forstår at det er ulike grunner for medlemskap

Han har stor forståelse for at ikke alle medlemmer ønsker eller kan være aktive i det lokale arbeidet.

– Jeg var selv mange år passiv. Foreldrene mine var veldig aktive i IOGT og engasjementet i NGU (Juvante) og senere i IOGT var naturlig for meg. Så kom det en tid da unger og jobb fikk komme først. Det er nå en ti års tid siden jeg tok kontakt med IOGT Bodø og traff en liten, men veldig hyggelig gjeng der og tok opp tråden på nytt. Det var fantastisk godt å komme tilbake og gjenoppta kontakten med venner og kjente i IOGT.

– Nå har jeg etter hvert 6 år bak meg i sentralstyret. Ikke bare morsomt, men engasjementet i organisasjonen og ikke minst hos de ansatte er veldig inspirerende. Dessuten tror jeg det vi står for og det vi jobber for er veldig viktig!

– Når jeg leser IOGTs formål er jeg overbevist om at våre verdier og politiske standpunkt vil være relevante og viktige langt inn i framtiden. Det er behov for en tydelig stemme i kampen mot liberalisering og vanliggjøring av rusmiddel-

«Vi må starte med å etablere en felles forståelse av hva som er de største utfordringene våre»

bruk. Vi rekrutterer nye medlemmer for de deler våre synspunkter.

To parallelle organisasjoner

– Slik jeg ser det, er IOGT to parallelle organisasjoner med liten overlapp. Vesentlig deler av virksomheten drives av ansatte. Jeg tenker på Sterk og klar, Sammen, Enestående familier, Ung Arena, Trygg Ungdomstid og Frivilligsentraler. De fleste frivillige som stiller i disse sammenhengene, er ikke medlemmer.

I forbindelse med Trygg Ungdomstid er det gjennomført en rekke lokale møter med godt oppmøte, men liten deltakelse av lokale medlemmer. Hvit Jul er nok eneste aktivitet hvor vi klarer å engasjere mange av medlemmene våre.

På den annen side har IOGT høy

troverdighet og en sterk posisjon i ruspolitisk sammenheng, vi har en del ressurser og, ikke minst oppfattes sakene våre som viktig av verden rundt oss. Dessverre er det veldig få som kjenner IOGT lenger.

Stolt av FORUT

I beskrivelsen av IOGT i dag synes Ørnulf også det er viktig å peke på FORUT.

– Virksomheten i FORUT ligger solid innenfor IOGTs formål og verdier. I samarbeid med lokale organisasjoner i en rekke land jobber de med å fremme mental helse og kunnskap om alkohol som hinder for utvikling og gode liv. Sterkt fokus på barn og kvinners rettigheter er helt sentralt. Arbeidet de gjør her hjemme i barnehager og skoler for

å styrke idéer om solidaritet er ikke mindre imponerende. FORUT har en meget kompetent stab som klarer å balansere alle disse oppgavene. Og så har de et veldig inspirerende slagord: Verden kan forandres.

Ser frem til landsmøtet

Ørnulf ser frem til landsmøtet i juni.

– Jeg håper vi kan gjennomføre et landsmøte hvor vi bruker både hjerte og hjerne, sier han. – Vi trenger både endringsvilje og mot til å dra i gang prosesser som er helt nødvendig, men som ikke alle vil like konklusjonen på.

– På noen områder kan horisonten virke mørk, avslutter han. – Vi har store utfordringer, men jeg håper vi skal skape en stemning preget av stolthet, fremtidstro og optimisme.

FORTSATT INGEN LEGALISERING AV CANNABIS I TYSKLAND

Den tyske regjeringens ønske om å bli det første europeiske landet til å legalisere salg av cannabis har endt i et foreløpig tilbaketog.

AV JAN TORE EVENSEN

Trass i mye diskusjon, og at politikken klart er i endring, er det fortsatt ingen europeiske land som har åpnet opp for kommersielt salg av cannabis. Det siste store håpet til legaliseringstilhengerne, Tyskland, måtte ta et skritt tilbake etter at forhandlinger med EU ikke førte frem.

Måtte endre forslag

Forslaget fra den tyske regjeringen om legalisering, som ble lagt frem i mars ble derfor en skuffelse for de ivrigste tilhengerne som håpet på full legalisering, selv om det av mange blir sett på som en første fase mot en mer omfattende reform.

Den opprinnelige planen til den tyske regjeringenes ble lagt frem i fjor. Da skulle voksne få lov til å bære med seg 20 til 30 gram cannabis for eget forbruk. Produksjon, tilgang og distribusjon av cannabis skulle være legalt innenfor en form for statlig kontroll. Hver voksen skulle kunne ha tre planter lovlig hjemme, og salget ellers skulle skje i spesialbutikker og muligens apotek.

Forslaget som ble lagt frem i april i år ble mer avgrenset. Det inneholdt fortsatt aksept for å inneha 25 gram cannabis for eget forbruk og tre planter for hjemmedyrking, men noe kommersielt salg blir det foreløpig ikke. I stedet foreslår regjeringen egne klubber hvor

medlemmer kan ha opptil 50 gram cannabis per måned, og begrensninger på hvor mye de kan bruke av gangen. Klubbene må også sørge for å beskytte unge.

Vil ha forsøksområder

Den tyske regjeringen foreslår også at noen steder i landet blir forsøksområder hvor salg gjøres legalt i mer begrenset skala. Akkurat hvordan dette kommer til å skje vet vi foreløpig ikke, bortsett fra at turister ikke skal kunne få kjøpe. To byer, Frankfurt og Offenbach, har allerede meldt sin interesse for en slik lokal legalisering.

I en kommentar skriver den tyske avisen Frankfurter Allgemeine at det virker som om det spiller liten rolle om legaliseringen ennå ikke er vedtatt i den

tyske storbyen. Ved lunsjtider fylles benkene på elvebredden på Main og duften av cannabis er i luften. «De tider da forbruket skjedde skjult virker å være over. Når man går gjennom byen avslører den søte, distinkte duften nesten hvilken tid som helst på døgnet at noen røyker noe et sted...»

Forsøk med legalisering foregår også i tre byer i Sveits – Zürich, Lousanne og

1,8 millioner italienere ønsket folkeavstemning om liberalisering av narkotikalovene. Men grunnlovstolstenen sa nei av hensyn til internasjonale konvensjonene.

Den tyske helseministeren Karl Lauterbach legger frem regjeringens forslag om blant annet forsøksområder for legalt cannabissalg.

Basel – med et begrenset antall brukere på 1500-2000 per by. Etter hvert er planen å forsøke dette ut også i andre byer. Salget skjer på apotek og består av seks produkter. Hvordan legalisering påvirker helsen og forbruket til brukerne vil bli forsket på.

Dette er også en måte å komme rundt FNs narkotikakonvensjon på. Når man først har startet opp forsøk som dette er det dessuten vanskelig å avslutte, og med et begrenset antall deltakere er sjansene store for at resultatet vil bli positivt. Inntil eventuelt konvensjonene endres eller noe skjer på EU-nivå kan dette komme til å være måten flere land velger å fase inn legalisering på. Utfordringene ved en full legalisering vil imidlertid være de samme som for Tyskland siden Sveits er medlem i Schengen-samarbeidet.

Gir ikke opp

Den tyske regjeringen kommer heller ikke til å gi opp planene for en mer omfattende legalisering.

– Vårt mål forblir legalisering som også innbefatter dyrking og salg og som er i overensstemmelse med europeisk lov, sa et av regjeringspartiene, SPD (sosial-

demokratene) i forbindelse med annonseringen av planene. Helseminister Karl Lauterbach uttalte også at han var skuffet, men at de gjennom prøveområdene, hvor et begrenset salg vil være tillatt, håper å legge et grunnlag for en europeisk cannabispolitikk.

Fortsatt ikke kommersielt salg

Med Tysklands tilbaketog er det fortsatt ingen land i Europa hvor cannabis selges kommersielt enten i apotek eller spesialbutikker. Malta har, som i det tyske forslaget, åpnet opp for hjemmedyrking av inntil 4 planter og cannabisclubber. Sikkerhetskrav fører imidlertid til at terskelen for å starte opp en slik er høy, og straffene for å selge til mindreårige kan være bøter på opptil 10 000 euro (110 000 kroner). Dette har ført til at det foreløpig ikke er åpnet noen slike klubber, og regjeringen har fått kritikk fra cannabisilhengerne. Luxemburg har også har også tillatt hjemmedyrking for opptil fire planter, og salg av frø.

Representanter fra Tyskland, Luxemburg og Malta møttes sommeren 2022 for å diskutere legalisering, og de tre landene ser ut til å være enige om målet. I en felles uttalelse etter møtet uttalte de at det var behov for å se på regulering av cannabis på nytt og for å finne nye tilnærminger utover en politikk basert på forbud. At dette er et tema som kommer til å komme tilbake på EU-nivå er derfor sikkert. Det er også valg til Europa-parlamentet i 2024, og dette kan fort bli et av valgkampemaene. Som vi har skrevet om i tidligere Aksept finnes det en gruppe som samarbeider over partigrensene i parlamentet.

Tsjekkia det neste «håpet»

Det neste håpet for legaliseringstilhengerne ser ut til å være Tsjekkia hvor landet i fjor ble det første landet i EU til å øke den legale grensen for THC i industriell hamp og hamp-produkter fra 0,3 til 1 prosent. Som i Tyskland diskuteres det om å åpne opp for hjemmedyrking, åpne cannabisclubber og salg på det kommersielle markedet. Saken kommer sannsynligvis opp i parlamentet i løpet av våren. Den tsjekkiske «anti-drug»-koordinatoren, Jindrich Voboril, har uttalt seg klart for legali-

sering utfra at dette, etter hans mening, er eneste måten å kunne bekjempe det svarte markedet effektivt på.

Forslag i andre land, men fortsatt et stykke å gå

I Nederland har man i mange år ført en pragmatisk eller tolerant oppfølging av lovverket, og hvor bruk stort sett har vært akseptert innenfor noen grenser. Landet har flere hundre «coffee-shops», selv om antallet har vært synkende de siste årene. Salg og innehav er imidlertid fortsatt forbudt, det samme er produksjon. Coffeeshops blir tolerert så lenge de følger strenge kriterier.

Den italienske grunnlovstolstenen sa i februar 2022 nei til at det skulle holdes en folkeavstemning om å legalisere hjemmedyrking og dekriminilisere andre cannabis-relaterte lovbrudd. Forslaget hadde fått støtte fra over 500 000 underskrivere slik loven krever, men retten konkluderte med at siden avstemningen også ville komme til å handle om legalisering av harde stoffer ville dette gå imot internasjonale konvensjoner. Etter dette har industrien vunnet noen mindre seire, som tidligere i år da en regional domstol i Lazio avgjorde at hampblader og -blomster, som har lavt THC-innhold, ikke skulle regnes som narkotika. Det er imidlertid uklart hva det vil bety for videre liberalisering, og dagens italienske regjering regnes for å være svært restriktive.

Portugal, som var det første landet i Europa som vedtok en avkriminaliseringslinje, har også sterke krefter som ønsker en legalisering. Forslag er fremmet, men disse har foreløpig ikke blitt behandlet. Generalsekretær i JS (ungdomspartiet) uttalte i desember at partiet burde bruke sin majoritet i parlamentet for å fremme legalisering av cannabis.

På den restriktive siden i Europa står land som Sverige, Polen og Frankrike. I motsetning til regjeringen i Tyskland har president Macron i Frankrike uttalt at han er klart mot en legalisering. Frankrike har også et av de strengeste lovverkene mot bruk i Europa, på tross av at antall brukere er blant de høyeste. En legalisering i Tyskland vil imidlertid kunne endre situasjonen og flere senatorer i parlamentet har bedt Macron om å revurdere sitt syn.

«På den restriktive siden i Europa står land som Sverige, Polen og Frankrike»

IOGT for 100 år siden

Våren og sommeren 1923 var det høy aktivitet og god stemning i IOGT, på tross av noen tapte slag og en liten medlemsnedgang.

AV JAN TORE EVENSEN

For 100 år siden hadde IOGT 48 736 medlemmer og ytterligere 35 417 i barneavdelingen. Dette i en befolkning på 2,7 millioner. Medlemstallet sank imidlertid med litt over 3 000 på tross av god verving og 16 026 nye medlemmer. Avdelingene het losjer og de var det 834 av rundt om i landet. I løpet av året ble det holdt rundt 19 000 møter, ca. 450 offentlige møter og 1050 fester. Ved de offentlige møtene og festene hadde det til sammen vært over 129 000 deltagere. Alt nøye rapportert til den frivillige sekretæren i IOGTs eller Storlosjens råd.

Frivillighet

Frivillighet preget arbeidet, men noen reisetelere spilte en viktig rolle i å binde landet sammen og sørge for hjelp til de offentlige møtene. «Det er å beklage at Storlosjen ikke har flere folk å sende ut på arbeidsfeltet», klager rådet i sin melding til landsmøtet det året. – Ikke bare som talere, men som organisatorer og veiledere. De sentrale midlene strakk imidlertid ikke til å ha mer enn tre faste som delte landet mellom seg. Likevel manglet det ikke på ressurser i organisasjonen. Med hus og fonds ble avdelingenes formue beregnet til 4,1 millioner eller litt over 130 millioner i dagens kroneverdi. I den summen inngikk også 9913 bøker i 135 boksamlinger rundt om i landet, samt 414 faner og flagg til en verdi av 67 000.-

Den store fremgangen med stadig nye avdelinger lå noen år tilbake, men noen nye hadde kommet til. Beisfjord, Eidshorn, Kampen, Solsprett, Fridom, Borgund, Heimly II og Viljesterk. Den siste ble nummer 1679 på lista.

Medlemmer i Losje Concordia, Lillestrøm, foran det nye lokalet i 1924.

Hetvinsforbudet faller

I mars 1923 ble hetvinsforbudet opphevet i Stortinget. Selv om skuffelsen var stor i Godtemplarbladets spalter, var det likevel tro på saken videre. «Vi tror at motgangen saa langt fra at ta motet fra avholdsfylkningen, tvert imot har staalsat den. Den er endnu saa sterk, at den kan hindre brændevinsforbudets fald, og den eier vokster og liv. Vore motstandere har drevet spillet med energi og foreløbig har de vundet det. Men årlig har dette spil langt fra været, og der vil komme en dag, da der ikke lenger er tale om spill, men om kamp!» skrev redaktør Jon Rian i sin lederspalte.

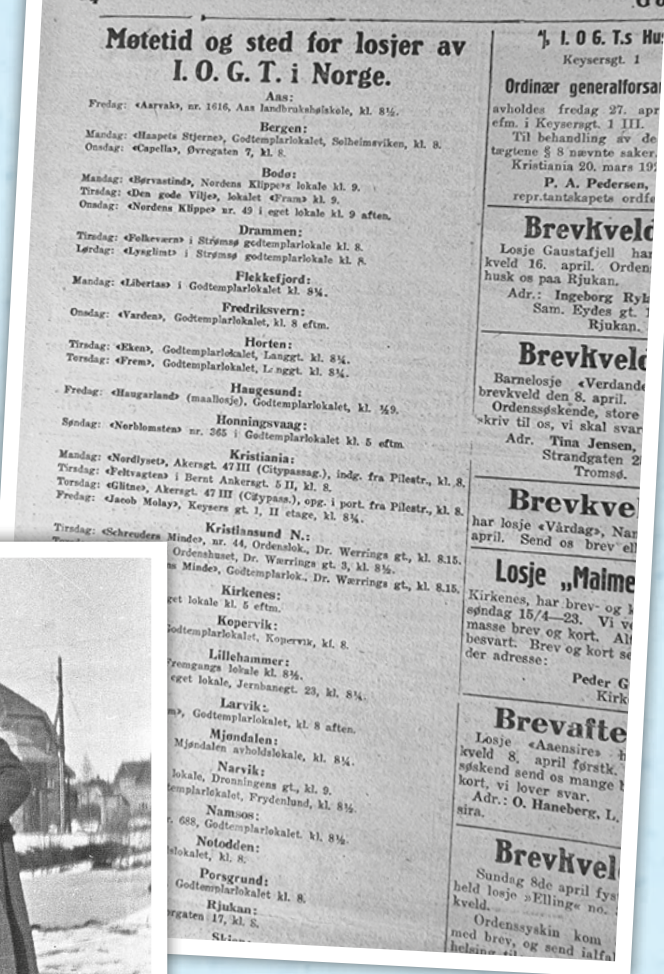
Hett rundt lederen

Leder for IOGT var Johan Hvidsten, som også var Norges første arbeidsdirektør eller arbeidsledighetsinspektør,

som det het. I 1923 var han nyvalgt bystyreprerentant i Oslo bystyre hvor han og to andre representanter havnet på vippen mellom blokkene og visste å utnytte situasjonen.

Hvidsten som i Dagbladet ble kalt Kristianas Lenin på grunn av hans påvirkningsmuligheter, kom imidlertid i hardt vær da han stemte for en ordfører fra Høyre i hovedstaden mot å få plass i formannskapet for sin gruppe, som hadde brutt ut fra Venstre og stilte for en kristelig avholdsliste. Siden Høyre arbeidet mot forbudet var dette et valg som førte til sterke reaksjoner i organisasjonen, og gikk rett inn i de politiske konfliktlinjene på 20-tallet. «Vi trodde vi hadde faat en fører. Han har vist sig som en forfører. Derfor var det at godtemplarne fra galleriet i kommunlokalet tilskrek Hvidsten sit "fy" og lo han ut.

«Frivillighet preget arbeidet, men noen reisetelere spilte en viktig rolle i å binde landet sammen og sørge for hjelp til de offentlige møtene»

føre vor sak frem til seier.”

Hvidsten selv forsvarte seg med at posten i formannskapet var viktigere enn ordførerposten, og trass i sinnet særlig blant medlemmer på venstresiden og på Østlandet fikk han gjenvalg på landsmøtet i Voss senere den sommeren. De kommunistiske loger, som Dagsposten i Trondheim kalte de, fikk ikke flertall.

Nytt lokale

Concordia på Lillestrøm, som raste over Hvidstens forræderi kunne ellers sommeren 1923 glede seg over et nytt lokale, som stod ferdig i mai. For 30 000 kroner fikk de sal med plass til 400 mennesker, om ikke etter dagens brannvernregler, 2 garderober, kjøkken og forværelse. I andre etasje var det vaktmesterbolig. Lokalet ble tatt i bruk torsdag 24. mai, og alt lørdagen etter ble en av de 1050 festene det året holdt med musikk, sangunderholdning av losjens egne krefter og «tilslut fik ungdommen more sig.»

Mens ungdommene i Lillestrøm roet seg hadde losje «Samfundets støtte» i Trondheim innbytt veteranene i byen, hvor 100 møtte. De eldre var i stort flertall blant de 200 som møtte, og gjensynsgleden var ifølge referatet stor.

Utvandring

Annonnene i IOGTs medlemsblad Godtemplarbladet forteller at utvandringen til USA fortsatt var i full gang. Utvandrede godtemplarer ble anmodet om å sette seg i forbindelse med de som var ansvarlige for arbeidet på havnen i New Yorks skandinaviske Storlosje, Marius og Bernhard Olsen, og ikke mindre enn 7 losjer var registrert i Brooklyn med nasjonalt klingende navn som Dovre, Norge, Vort Land, Lindesnæs, Breidablikk, Oslo og Stadt. A.M. Wold, sekretær i Minnesota storlosje minnet om at flere av de skandinaviske emigrantene manglet klareingskort fra sine losjer i Norge. Disse virket som en bekreftelse på at de var medlemmer i IOGT. For å sikre at medlemmene ikke gikk tapt på reisen kunne sekretæren i den lokale losjen sende beskjed til Stor-sekretær, som sørget for å bringe videre meldingen om at det var et medlem på vei til en eller

flere losjer på bestemmelsesstedet for utvandringen. Kanskje gjaldt det også de tre medlemmene som losje «Blørstad» utenfor Mandal hadde avskjedsfest for vinteren 1923.

*«Paa deres vei og vanken
Vi ønsker dem alt godt!
Slip losjen ei av tanken,
Naar der blir budt paa vadt»*

sang de som ble igjen til de utvandrende.

For de som ikke reiste så langt, men forlot bygda for hovedstaden kunne losje «Tjodlaug» ønske velkommen kvar tysdags kveld kl 8 ¼ i Keyersgate 1, som einaste mållosje i hovedstaden. Her møttes ungdom frå alle landsluter.

Brevkvelder

I mangel av annen kommunikasjon var brevkvelder det store på møtene. Losje Fremgang meldte at de har brekveld torsdag 15. mars 1923. Fjellom på Voss håpet på flere hilsninger 8. april, mens losje Børre i Vesterålen håpet på mange brev eller kort den 18. mars. Losje Sagvåg kunne motta brev 3. juni og losje «Hvitstein» lovet at alle skulle få svar etter møtet litt senere samme måned.

Ungdomstid

Ungdommene hadde organisert seg i NGU, Norges Godtemplar Ungdomslag, 14 år tidligere, men fortsatt var det slik at de også måtte ha sitt medlemskap i IOGT. Ungdommene i Hamar GU-lag hadde fått medlemstallet opp i 40 og på sitt møte i mars innledet kamerat Arvid Hagen om «Sporten og dens betydning» og konkluderte med at laget burde ha sin egen idrettsgruppe. Laget skriver i Godtemplarungdommen, NGU sin medlemsavis, at de benytter seg mye av folkeviselek, og er mindre tilfreds med vor aller kristeligste stortemplars kjennelse angående «gammel reinlender». Hvidsten igjen, der altså.

Godt besøkt møte var det også i GU-laget «Dag» i Fredrikstad i lokalet Valhalla hvor Bertha Stensland holdt ifølge referatet et overmåte interessant og orienterende foredrag om «Bolisaken», hvor hun ga et uhyggelig bilde av bolignøden i by og bygd. Hun uttalte også sin glede over at NGU hadde viet denne saken sin interesse og også tatt opp spørsmålet på sitt arbeidsprogram. Ingeniør Tveeraas holdt deretter foredrag om Veltalenhet, et emne han mente både losjer og lag burde vie større oppmerksomhet.

HISTORIEOMSKRIVING

I debatten etter at den borgerlige regjeringens rusreform falt har mye av fokuset ligget på politiet og Norsk Narkotikapolitiforening. Av debatten får man av og til inntrykk av at det var politiet som via denne foreningen lurte Arbeiderpartiet og flertallet på Stortinget til å gå imot.

JAN TORE EVENSEN

Arbeiderpartiets vedtak

Ser vi på flertallsvedtaket fra Arbeiderpartiets landsmøte kommer raskt et annet bilde til syne. Politiets verktøy, som i etterkant har blitt debattert, er nemlig ikke nevnt her overhodet, bortsett fra at det i en linje presiseres at «Politiet må heller ikke benytte tvangsmidler i etterforskning av bruk og besittelse av narkotika som går ut over det som er forholdsmessig.»

Flertallet på Arbeiderpartiets landsmøte landet som kjent på at man ønsket en differensiert løsning hvor de ikke ønsket en generell avkriminalisering, fordi det som de skrev at «det er et avgjørende signal at bruk og besittelse av narkotika fortsatt er straffbart. Vi er bekymret for at generell avkriminalisering vil skape en oppfatning som at bruk av narkotika er tillatt»

Det siste var og er det god grunn til å frykte, noe også flere av hørings svarene til reformen viser.

FHI skeptisk til studiene

Rusreformutvalget konkluderte med det ut fra forskningen de gikk gjennom ikke fantes noe godt empirisk grunnlag for å anta at avkriminalisering som sådan vil forårsake en nevneverdig økning i narkotikabruk i befolkningen. Denne konklusjonen var det hørings svaret fra Folkehelseinstituttet satte i tvil. De mente studiene som utvalget la til grunn hadde en del metodiske svakheter og fordi overføringsverdien fra internasjonale studier kan være relativt lav. Konklusjonen fra FHI var at forutsetningen om at bruken ikke vil endres nevneverdig etter reformen ikke var tilstrekkelig vitenskapelig begrunnet. FHI mente at «en ikke kan utelukke at narkotika-bruken i befolkningen vil øke som følge av reformen, slik utformingen er foreslått av utvalget». De pekte på at det var kombinasjonen av ulike element i reformen som at den skulle omfatte alle brukere, har relativt høye terskelverdier og fravær av administrative sanksjoner, som bidro til at en ikke kunne utelukke dette. I praksis var kanskje ikke avstanden mellom forskerne på FHI og utvalgsmedlemmene veldig stor.

Men hva som ble lagt vekt på var klart forskjellig, og usikkerheten ved sjansen til økt bruk av narkotika var sannsynligvis viktig for stortingsflertallet. Også viktigere enn hvilke verktøy politiet skulle ha til rådighet.

Støtte fra flere

Andre i debatten støttet opp om FHI sitt syn. Seraf – Senter for rus- og avhengighetsforskning – ved universitet i Oslo skrev i sitt hørings svar at de var bekymret over forslagene, og at de vil kunne føre til en betydelig svekkelse av den allmennforebyggende effekten dagens lovforbud antas å ha på rusmiddelbruk og rusrelaterte problemer, spesielt i lys av det norske fordelaktige utgangspunktet med dagens lave rusmiddelbruks- og problebyrde.

Legeforeningen mente utvalgets ønske om generell avkriminalisering var en forskyvning i liberal retning ved at det å sikre helsehjelp til de rusavhengige, som foreningen støttet, brukes som argument for å avkriminalisere all bruk og befatning med illegale rusmidler. Også de pekte på at for folk flest vil det være svært krevende å skille mellom avkriminalisering og legalisering.

Ann Karin Swang, leder av Landsgruppen av helsesykepleiere NSF, skrev i et debattinnlegg på forebygging.no at «Som helsesykepleiere er vi selvsagt ikke interessert i å ødelegge fremtiden til en ungdom som har gjort et dumt valg. Men vi er særdeles interessert i å beholde et hvert virkemiddel som kan få ungdom til å avstå fra å gjøre de dumme valgene.»

Mange ønsket ikke en avkriminalisering

Selv om det selvsagt også var store og viktige grupper som støtte reformen, kom det altså klare meldinger mot både fra forskningsmiljøene og fra grupper som jobber nært mot ungdommer. Politiet og NNPF spilte selvsagt inn sine saker og hadde betydning, men å fremstille debatten som om de var de eneste eller de som nærmest dikterte beslutningene er en omskriving av historien som ikke støttes av de argumentene som faktisk ble brukt.

Skal vi fornye IOGT må vi starte med å bli enige om utfordringene våre, vi må ha visjoner og vi være endringsvillige.

Ørnulf Thorbjørnsen
Leder i IOGT Norge

IOGT har bred støtte

I 2022 GJENNOMFØRTE VI en bred opinionsundersøkelse for å kartlegge hvor godt folk kjenner til IOGT og hva IOGT står for og driver med. Når det gjelder kjennskap til organisasjonen var resultatet ganske nedslående. Av 1010 tilfeldige personer over 18 år var det bare 3% som nevnte IOGT da de ble spurt om de kjente noen ruspolitiske organisasjoner. Når de blir spurt om de kjenner til IOGT, svare 76 % at de aldri har hørt om organisasjonen eller vet hva den driver med.

I DENNE UNDERSØKELSEN ble de samme spurt om hvordan de ser på de sakene IOGT engasjerer seg i Innen forebygging, sosialt arbeid og ruspolitikk, så støtter omkring 75 % av befolkningen vårt engasjement.

NÅ STÅR LANDSMØTET FOR DØREN og landsmøtets viktigste oppgave er å stake ut kursen for arbeidet de to neste åra. Sentralstyret foreslå at vi skal ta tak i de utfordringene vi opplever som organisasjon. Samfunnet er i endring og IOGT er i endring. Vi får flere medlemmer, men aktiviteten i avdelingene våre går tilbake. Nye medier åpner nye

muligheter og vi må se om hvordan vi kan ta disse i bruk på en måte som gagnar saken vår styrker oss. Skal vi fornye IOGT må vi starte med å bli enige om utfordringene våre, vi må ha visjoner og vi være endringsvillige. De neste to årene vil vi invitere medlemmer, avdelinger, områder og regioner til å engasjere seg i arbeidet ned en plan for fornying som skal behandles på landsmøtet i 2025.

I DEN NEVNTENDE UNDESØKELSEN svarer 55% av de spurte at de ønsker at IOGT skal ha svært stor eller ganske stor innflytelse i samfunnet. Vi har bred støtte for sakene våre og for engasjementet vårt. Dette forteller mye om potensialet for IOGT og bør være til inspirasjon når vi nå tar tak i utfordringene med fornying av organisasjonen.

HVIS DU TRENGER Å STYRKE engasjementet ditt, så anbefaler jeg at du går inn på hjemmesiden til IOGT, leter opp samfunnsoppdraget og med stolthet kan se hva du er en del av.

Ørnulf Thorbjørnsen

Uansvarlig holdning fra alkoholindustrien

Siste nummer av det anerkjente medisinske tidsskriftet Lancet løfter frem måten alkoholindustrien i Storbritannia svarer på økningen av alkoholrelaterte dødsfall i landet. 9641 dødsfall ble registrert i 2021, som er en økning på 27 prosent siden 2019. Dette følger opp trenden gjennom pandemien hvor drikkemønsteret ble mer polarisert, hvor de som allerede drakk mye økte sitt forbruk mer enn de som alt drakk lite. Det samme mønsteret kjenner vi fra norske undersøkelser. Dette fører til en økning også ulikhet i helse.

Ønsker selvregulering. Responsen fra den britiske alkoholindustrien, gjennom Portman Group, var imidlertid å forsøke å tegne et annet bilde hvor det ble holdt frem at «majoriteten av britiske alkoholbrukere drikker ansvarlig». De knytter også sine aktiviteter direkte til nedgang i forbruket, på tross i at det er påvist at tiltakene industrien anbefaler med høy grad av selvregulering ikke har noen effekt. Å snakke om en ansvarlig majoritet som drikker sier implisitt at den gruppen som drikker for mye opptre uansvarlig, og fokus flyttes bort fra alkoholrestriktive tiltak som industrien som regel er i mot.

Overskudd skapes av de som drikker mye. Lancet peker på at industriens overskudd i stor grad genereres gjennom de som drikker mest. En studie estimerte at mellom 2013 og 2014 utgjorde dette 68 prosent av inntektene i England. Fire prosent av befolkningen stod for 23 prosent av inntektene til industrien. Mer en økt polarisering i drikkingen betyr det at gruppen som drikker mest trolig står for en enda større andel av overskuddet i dag. Dette er noe som industrien også er klar over, noe som fremgår av interne notater som er blitt kjent. Artikkelen i Lancet konkluderer med at Storbritannia trenger en ny politikk for å redusere den alkoholrelaterte dødeligheten. For at den skal bli effektiv må industrien og organisasjonene som den finansierer holdes unna utviklingen av politikken.

Fransk kampanje førte til redusert forbruk

Informasjonskampanjer er generelt ikke sett på som noe effektivt alkoholpolitisk virkemiddel, selv om det kan være et viktig supplement til andre restriktive tiltak. En undersøkelse publisert i tidsskriftet Addictio-
on, har sett på en kampanje i franske aviser for å øke kunnskapen både om de langsiktige skadevirkningene av alkohol og de retningslinjene franske myndigheter har satt på maksimum 2 drinker om dagen.

Økte kunnskapen. Kampanjen førte til en sterkere kunnskap omkring sammenhengen mellom alkoholbruk og blant annet kreft. Å ha sett annonser fra kampanjen var også assosiert med en signifikant nedgang i risikodriking blant kvinner og bedre kunnskap om retningslinjene. Forskerne tar imidlertid høyde for at effekten kun ble observert over en kort periode, og at de ikke vet hvordan dette slår ut på lengre sikt. Det virker også som om kampanjen bare var effektiv med tanke på noen segmenter i befolkningen.

Restriktiv politikk reduserte dødelighet i de baltiske landene

Alkoholforbruket i de baltiske landene og Polen er blant de høyeste i Europa og i verden. De siste årene har imidlertid de baltiske landene vedtatt en politikk som ligger nær opp mot de rådene WHO kommer med om høye avgifter og begrenset tilgjengelighet. I en ny undersøkelse har forskerne forsøkt å finne en effekt av politikken, gjennom å se på dødeligheten i landene mellom 2001 og 2020. Årlige tall for menn og kvinner mellom 20 år ble analysert.

Færre mannlige dødsfall. Forskerne mener å ha sett en effekt når det gjelder avgiftsøkninger og restriksjoner i tilgjengelighet, særlig blant menn. De restriktive tiltakene

hadde ført til en reduksjon i dødelighetsraten på 2,31%. Dette utgjorde 172 mannlige dødsfall for Estland, 317 for Latvia og 478 for Litauen. Blant kvinner fant man ikke den samme signifikante effekten, men forskerne beregnet nedgangen i kvinnelige dødsfall til 1,09%. I forkant av undersøkelsen hadde man konkludert med at en mer restriktiv politikk hadde hatt effekt på forbruket. Nedgangen i dødelighet handlet særlig om hjertelidelser, mens man i mindre grad kunne finne effekt på nedgang i krefttilfeller. Dette var imidlertid ventet siden disse sykdommene kommer mer gradvis, og trenger flere år på å utvikles.

Snus økende folkehelseproblem

Snusbruk er et økende folkehelseproblem. Selv om det av noen er blitt fremstilt som et skadereduserende tiltak for å få ned tobakksbruk peker den nylig framlagde Folkehelsemeldingen på utfordringene ved bruken, særlig blant unge. I 2022 brukte 22 prosent i aldersgruppen 16 – 24 år snus hver dag. Blant den yngre delen av befolkningen er det også flere som snuser i Norge enn i Sverige.

Økt kreftisiko. En rapport fra FHI fra 2019 konkluderer med at snusbruk fører til økt risiko både for kreft i spiserør og bukspyttkjertel, og at det er mulig at dette også gjelder kreft i magesekk og endetarm. Snus fører sannsynligvis også til hjerte- og karsykdommer gjennom økt blodtrykk.

Mens det finnes mye forskning på røyking, finnes det mindre på snus. For å bote på dette har forskere ved NTNU og Kompetansesentret Tannhelse Midt samlet inn 600 spyttprøver fra trøndere som snuser. De skal undersøke hva som skjer med bakteriefloraen i munnen og hvilken påvirkning dette har med helse. - Kunnskapen om hvilken effekt snus har på munnhulen over lengre tid blant unge menn og kvinner, er mangelfull, sier Thomas Richard Klimowicz ved NTNU til forskning.no. – Her trenger vi mer kunnskap.

Kilde: <https://forskning.no/alkohol-og-narkotika-ntnu-partner/forsker-har-samlet-inn-600-spyttprøver-for-a-finne-ut-hvor-farlig-snus-er/2186078>

KONTAKT IOGT:

Henvendelser vedrørende medlemskap, adresseendringer mv. sendes til adressen over, eller på telefon til 23 21 45 80.

8 punkter for

BEDRE RUS- FOREBYGGING I NORGE

IOGT mener det er viktig å ha en helhetlig tilnærming til rusforebygging. Politikk og kultur henger sammen. God forebygging må ha både regulatoriske virkemidler, informasjon og opplæring, normarbeid og å mobilisere engasjement for en god politikk.

- 1 Skal skadene reduseres må totalforbruket ned. Forebyggingen må rettes mot hele befolkningen, ikke bare de som har det høyeste forbruket.
- 2 Målet med ruspolitikken må være lavest mulig bruk.
- 3 Vi må mobilisere lokalt i samhandling med mange ulike tiltak og aktiviteter. Alle kommuner bør ha en stor bredde av inkluderende fritidsaktiviteter for barn og unge.
- 4 Barn og unge skal ikke eksponeres for alkoholreklame – heller ikke i sosiale medier.
- 5 Foreldrene er de viktigste forebyggerne, og rollemodeller for barn og unge. Foreldreinvolvering og foreldrestøtteprogrammer både i frivillig og offentlig regi må være en viktig del av forebyggingsarbeidet.
- 6 Narkotikaforbudet forebygger bruk. For de som har begynt å ruse seg er det viktig at problemer avdekkes tidlig og styrke og utvikle nye alternative reaksjoner og hjelpetiltak overfor unge narkotikabrukere.
- 7 Behold og styrk de regulatoriske virkemidlene i alkoholpolitikken, som Vinmonopolet og begrensninger i salgs- og skjenketider.
- 8 Styrk frivillig sektor sin innsats i rusforebyggingen.